

Gode muligheder for et stærkt comeback

FH's økonomiske prognose

Maj 2021

FAGBEVÆGELSENS
HOVEDORGANISATION

Titel:	FH's økonomiske prognose - maj 2021
Undertitel:	Gode muligheder for et stærkt comeback
Forsidefoto:	Shutterstock
Redaktion afsluttet:	Prognosearbejdet er færdiggjort d. 12. maj 2021 Rapporten er færdigredigeret d. 21. maj 2021
FH-sagsnr.:	21-1023
ISBN:	978-87-93822-18-4

Indhold

Kapitel 1. Sammenfatning.....	4
Kapitel 2. Genopretningen af dansk økonomi er i gang.....	11
2.1. International økonomi	11
2.2. Dansk økonomi	15
2.3. Offentlig sektor og den økonomiske politik	25
Kapitel 3. Arbejdsmarkedet.....	31
3.1. Beskæftigelse	31
3.2. Arbejdsløshed.....	38
3.3. Kapaciteten på det danske arbejdsmarked	46
3.4. Løn og priser.....	49
3.5. Produktivitet	54

Kapitel 1. Sammenfatning

Dansk økonomi i bakgear ad flere omgange Coronapandemien betød, at dansk økonomi sidste år oplevede en tilbagegang på 2,7 pct. Dermed sluttede en periode med solid BNP-vækst på gennemsnitligt $2\frac{2}{3}$ pct. i 2015-2019.

Faldet sidste år var koncentreret i forårs månederne, da pandemien brød ud, og der blev indført restriktioner og delvis nedlukning både herhjemme og i udlandet. Nedgangen i marts 2020 førte til, at BNP allerede faldt i 1. kvartal af året, og i 2. kvartal var der et historisk kraftigt dyk på $6\frac{2}{3}$ pct.

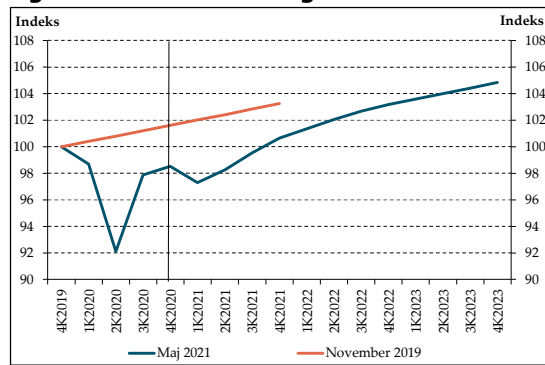
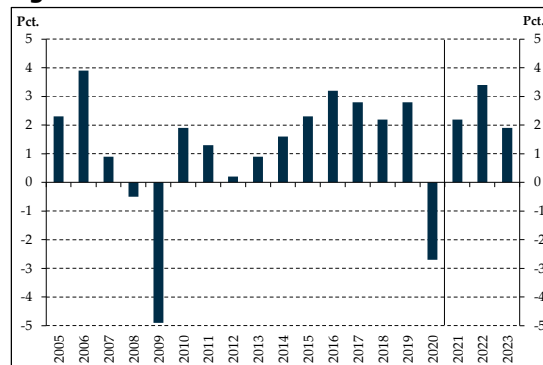
I takt med at restriktionerne blev lempet hen over sommeren, kom der imidlertid hurtigt gang i aktiviteten igen i dele af samfundet, og i løbet af 3. kvartal blev der hentet $\frac{3}{4}$ af faldet fra 1. halvår.

Økonomien blev igen udfordret som følge af genopblussen af COVID-19 og nye restriktioner hen over efteråret og vinteren. Det ser dog ikke ud til at have ramt i samme voldsomme grad som under første nedlukning. Samlet ventes BNP at være faldet lidt i 1. kvartal 2021, jf. figur 1.1a.

Genopretningen er nu i gang igen På nuværende tidspunkt er der allerede gang i genopretningen igen i takt med en gradvis genåbning af samfundet. Der er udsigt til, at genopretningen tager ekstra fart på kort sigt og fortsætter ind i 2022. Det skyldes ikke mindst udrulningen af COVID-19-vacciner, som betyder, at restriktionerne kan lempes gradvist og sandsynligvis helt fjernes senere på året.

Udsigt til kraftig økonomisk fremgang på kort sigt På den baggrund ventes aktiviteten allerede i slutningen af i år at komme tilbage på niveauet fra før coronakrisen. Der vil dog gå længere tid, inden økonomien har hentet det tabte fra krisen – i figur 1.1a illustreret ved forskellen til FH's økonomiske prognose fra før coronapandemien brød ud.

Der skønnes en stigning i BNP i år på 2,2 pct. og næste år på 3,4 pct., jf. figur 1.1b. I 2023 forventes økonomien mere eller mindre at have normaliseret sig med en BNP-vækst i underkanten af 2 pct.

Figur 1.1a. BNP-udvikling**Figur 1.1b. BNP-vækst**

Anm.: Data i figur 1.1a. er sæsonkorrigeret BNP i faste priser og kædede værdier med 4. kvartal 2019 lig indeks 100. "November 2019" er FH's økonomiske prognose, november 2019, hvor den kommende coronapandemi var ukendt, mens "Maj 2021" er den indeværende prognose. Tal for 1. kvartal 2021 og frem er FH's forventninger. Figur 1.1b. viser den årlige realvækst i BNP, hvor tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Hjælpepakker og trepartsaftaler har holdt hånden under dansk økonomi Der er siden foråret 2020 løbende blevet iværksat en lang række hjælpepakker, trepartsaftaler og anden finanspolitisk stimulans. Det har været og er stadig med til at mildne de negative konsekvenser af COVID-19 på økonomien og arbejdsmarkedet. Samtidig har smittespredningen i høj grad været under kontrol herhjemme. Det har samlet set betydet, at dansk økonomi har været ramt i en mildere grad end forventet, da coronakrisen brød ud, og også mildere end i mange andre lande.

Fortsat stor usikkerhed om den økonomiske udvikling Der er stadig stor usikkerhed om udviklingen i økonomien. Ikke mindst på grund af den usikkerhed som COVID-19 forårsager. Usikkerheden er dog ikke så markant som tidligere, hvilket især skyldes udrulningen af vaccinerne.

Dansk økonomi udvikler sig i flere spor. Nogle områder – særligt tjenesterelaterede – rammes hårdt af nedlukninger og meget stramme restriktioner. Det gælder også erhverv, der påvirkes indirekte heraf. Andre områder har mærket betydeligt mindre til coronakrisen. Det er stadig usikkert, om der kommer en længere periode, når sundhedskrisen er overstået, hvor økonomien og arbejdsmarkedet skal tilpasse sig fx nye mønstre i efterspørgslen.

Dertil er det fortsat meget usikkert om sundhedskrisen, herunder nedlukning og fjernundervisning, og den deraf følgende økonomiske krise kan vise sig at have langvarige effekter på vækst og velstand. Fx i form af et fagligt efterslæb, påvirkning på trivsel og arbejdsmiljø samt svagere tilknytning til arbejdsmarkedet for visse grupper.

***Coronakrisen
ramte også ar-
bejdsmarkedet***

Arbejdsmarkedet blev tydeligt påvirket af den kraftige nedgang i aktiviteten i foråret sidste år. I 2. kvartal 2020 faldt beskæftigelsen med ca. 68.000 personer, *jf. figur 1.2a*. Samtidig steg ledigheden med knap 54.000 fuldtidspersoner fra februar til maj, *jf. figur 1.2b*.

Stigningen i ledigheden og faldet i beskæftigelsen var alligevel mindre markant, end faldet i aktiviteten burde tilsige. Det skal ses i lyset af særligt trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation, som blev indgået midt i marts 2020. Der var over 250.000 personer hjemsendt på lønkompensation, da det så værst ud.

Da der kom mere gang i økonomien i takt med genåbningen hen over sommeren, kom flere af de personer, som var hjemsendt på lønkompensation, tilbage i arbejde. Beskæftigelsen begyndte at stige igen, og ledigheden faldt. I løbet af 2. halvår 2020 hentede beskæftigelsen knap $\frac{3}{4}$ af faldet fra 1. halvår, mens ledigheden fra juni til december hentede knap 60 pct. af stigningen fra foråret.

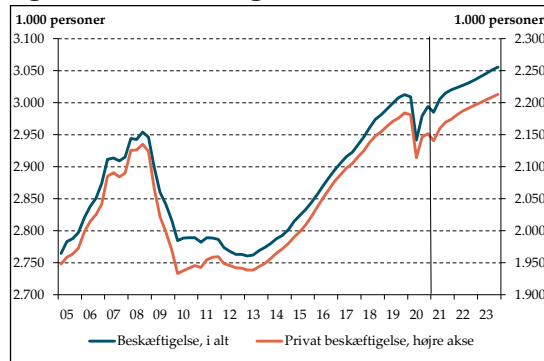
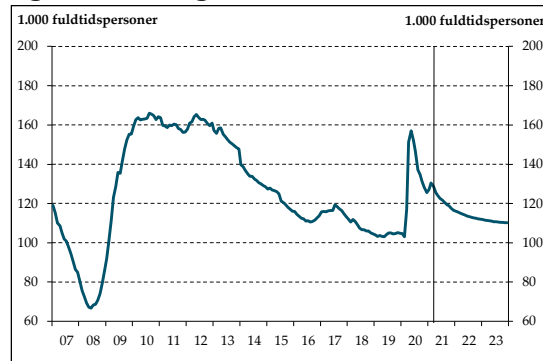
***Genopretning af
økonomien giver
flere job og færre
ledige***

Den nye runde af nedlukning hen over årsskiftet satte bedringen på arbejdsmarkedet på pause i nogle måneder. Men i takt med gradvis genåbning er genopretningen på arbejdsmarkedet også i gang igen. Det ventes at tage til de kommende måneder.

Beskæftigelsen skønnes at nå før-krise-niveauet senere i år. Dermed forventes der atter over 3 mio. beskæftigede. Den private beskæftigelse skønnes dog først tilbage på niveauet fra før coronakrisen i midten af 2022. Der er imidlertid betydelige brancheforskelle. Fx har beskæftigelsen i byggeriet kun været kortvarigt påvirket af coronapandemien og nåede allerede i 3. kvartal sidste år tilbage over niveauet fra før coronapandemien. Omvendt har nogle brancher – særligt tjenestesehverv – været hårdt ramt af flere omgange, og her forventes der at gå noget tid, før beskæftigelsen er helt tilbage på niveauet fra før krisen.

Der er udsigt til, at ledigheden falder gradvist igennem prognoseperioden. Ledigheden skønnes dog ikke at nå ned på niveauet fra før coronakrisen ved udgangen af 2023. Det skyldes blandt andet, at noget af den stigende beskæftigelse vurderes at blive dækket af en stigende arbejdsstyrke som følge af flere beskæftigede ældre (i takt med den højere pensionsalder), samt at konjunkturforbedringen fører til flere beskæftigede studerende og udlændinge.

Samlet set skønnes beskæftigelsen at stige med 25.000 personer i år efterfulgt af en stigning på 23.000 personer næste år og 19.000 personer i 2023, jf. tabel 1.1. Bruttoledigheden ventes efter at være steget med 29.000 fuldtidspersoner i 2020 at falde med 10.000 fuldtidspersoner i år, 9.000 personer i 2022 og med yderligere 3.000 personer i 2023 (baseret på årsgennemsnit).

Figur 1.2a. Beskæftigelse**Figur 1.2b. Ledighed**

Anm.: I figur 1.2a. er tal for 1. kvartal 2021 og frem FH's forventninger. I figur 1.2b. er sidste observation marts 2021. Tal for april 2021 og frem er FH's forventninger. Data er i begge figurer sæsonkorrigeret.

Kilde: Danmarks Statistik og egne skøn.

Opremsning i lønudviklingen i 2020, men svagt tiltagende lønvækst herfra

Før coronakrisen lå lønudviklingen stabilt omkring 2½ pct. i godt to år frem til og med 1. kvartal 2020. Med de negative konsekvenser af COVID-19 på økonomien og arbejdsmarkedet aftog også lønudviklingen i 2. kvartal til 1,8 pct. I takt med den gradvise genopretning i økonomien og på arbejdsmarkedet i 2. halvår 2020 tog lønstigningerne lidt til igen. Den årlige lønvækst lå samlet set på 2,2 pct. i 2020.

Der er udsigt til svagt tiltagende lønstigninger i prognoseperioden. Der skønnes en lønvækst i 2021 på 2,4 pct., stigende til 2,6 pct. i 2022 og 2,8 pct. i 2023.

Indenlandsk efterspørgsel den store drivkraft bag genopretningen

Genopretningen af dansk økonomi ventes på den korte bane især at blive trukket af den indenlandske efterspørgsel. Det gælder ikke mindst privatforbruget, hvilket blandt andet skyldes, at husholdningerne var godt rustet, før coronakrisen brød ud. Samtidig bliver forbruget understøttet af fortsat stigende boligpriser, reallønsfremgang samt udbetalingen af indefrosne feriepenge.

Den indenlandske efterspørgsel bliver også hjulpet på vej af den førte finanspolitik i form af et øget offentligt forbrug, særligt i år, og stigende offentlige investeringer.

Store dyk i omsætningen i forbindelse med nedlukning og restriktioner samt stor usikkerhed om den fremtidige indtjening har samlet set begrænset erhvervsinvesteringerne sidste år. Den gradvist stigende indenlandske efterspørgsel har dog øget investeringslysten lidt igen, og erhvervsinvesteringerne ventes på den baggrund at stige yderligere i løbet af prognoseperioden.

Betydelig fremgang på boligmarkedet

Huspriserne faldt kortvarigt under nedlukningen i foråret sidste år, men er siden steget ganske betydeligt. I 2020 steg priserne på enfamiliehuse i underkanten af 4½ pct. sammenlignet med 2019. Det vidner om, at tilliden på boligmarkedet over en bred kam har været intakt trods coronakrisen. Priserne bliver desuden presset op af et aktuelt lavt udbud. De stigende boligpriser og lave renter har også betydet, at de gunstige forhold for boligbyggeriet fra de seneste års opsving har været bevaret under krisen.

Trods nedlukningen i begyndelse af 2021 tog priserne til i de første måneder af året. Selv om tempoet i prisstigningerne ventes at tage af i løbet af året skønnes huspriserne i 2021 at vokse med over 10 pct. De kommende år forventes boligmarkedet at normalisere sig, og priserne skønnes at stige i et noget lavere tempo.

Dansk eksport påvirket af svagere efterspørgsel fra udlandet

Dansk eksport er blevet stærkt påvirket af, at mange af Danmarks vigtigste samhandelslande blev hårdt ramt af COVID-19 og effekterne heraf. Danmark stod væsentligt bedre rustet til en sådan krise end mange andre lande ikke mindst som følge af en solid økonomi og sunde offentlige finanser. Samtidig har tilbageslaget sidste år også været mere markant i de fleste andre lande.

Eksporten ser dog ud til at være kommet godt i gang i 2021 på trods af, at en række lande har oplevet et markant smittetryk. På den anden side er nogle af Danmarks vigtigste samhandelslande nået et pænt stykke i vaccineudrulningen, hvilket lover godt for den økonomiske udvikling.

Der skønnes samlet set en lidt langsommere genopretning i udlandet end i Danmark i år. Det vil også lægge en vis dæmper på efterspørgslen efter danske varer og tjenester. Til gengæld er der udsigt til en pæn eksportvækst næste år, hvor genopretningen i udlandet for alvor ventes at folde sig ud.

Fortsat sunde offentlige finanser

Dansk økonomi trådte ind i coronakrisen med sunde offentlige finanser. I 2019 var der et overskud på den offentlige saldo på 3,8 pct. af BNP – det største i tolv år – og en lav offentlig gæld.

De mange hjælpepakker og finanspolitisk stimulans kombineret med de svækkede konjunkturer vendte overskuddet til underskud i 2020. Men underskuddet på 1,1 pct. af BNP var set i det lys alligevel meget begrænset, og Danmark havde sidste år det laveste offentlige underskud i pct. af BNP blandt EU-landene.

Der er udsigt til et større underskud i år. Men saldoen skønnes forbedret fra 2022 i takt med konjunkturforbedringen og en ventet udfasning af hjælpepakkerne, hvor der for langt den største del er tale om midlertidige udgifter. Det er også vurderingen, at den finanspolitiske holdbarhed ikke er blevet belastet nævneværdigt af coronakrisen. Ifølge regeringen er finanspolitikken fortsat overholdbar.

*Gode muligheder
for et stærkt
comeback*

Der er gode muligheder for, at dansk økonomi kan komme ud af krisen i god form. For at det skal lykkes, er det vigtigt, at finanspolitikken fortsat understøtter en hurtig genopretning og bidrager til at undgå, at coronakrisen sætter sig varige spor i økonomien. Det giver de fortsat sunde offentlige finanser plads til. Der bør fokuseres på investeringer, som også gavner samfundet på længere sigt.

Det gælder blandt andet tiltag, som fremmer den grønne omstilling. Der skal også investeres i ny teknologi og innovation – herunder grønne og digitale løsninger. Dertil er det nødvendigt, at der løbende investeres i kompetencer og læring ved at styrke rammerne for opkvalificering og uddannelse.

Coronakrisen har for alvor vist, hvor vigtig fleksibiliteten på arbejdsmarkedet er for dansk økonomi. Mange års udhuling af dagpengene har dog betydet, at der for de arbejdsløse ikke er samme stærke økonomiske sikkerhedsnet som tidligere. Det svækker dynamikken på arbejdsmarkedet. Det er derfor afgørende, hvis vi skal hurtigt ud af krisen og imødegå fremtidens udfordringer, at der sikres en bedre dagpengedækning for dermed at understøtte fleksibiliteten og fortsat gode omstillingsmuligheder på arbejdsmarkedet.

Samtidig bør vi sikre en fortsat høj kvalitet i velfærden. Ressourcerne i den offentlige service er blevet udfordret af coronakrisen, og det må ikke ende med at svække fremtidens velfærd. Den offentlige service var i forvejen presset af tidligere år med besparelser samtidig med, at der bliver flere børn og ældre i befolkningen. Der skal investeres i at udbygge og udvikle rammerne for den offentlige sektor.

Tabel 1.1. Hovedtal for fremskrivningen af dansk økonomi, 2021-2023

	2020	2021	2022	2023
	----- <i>Mia. kr.</i> -----	----- <i>Procentvis realvækst</i> -----		
Privat forbrug	1.059	2,2	4,0	1,8
Offentligt forbrug	576	3,2	0,1	1,2
Offentlige investeringer	84	1,9	3,8	7,1
Boligbyggeri	124	6,0	1,9	1,2
Erhvervsinvesteringer	319	2,4	4,8	4,2
Eksport	1.263	3,6	6,3	3,2
▪ <i>heraf industrieksport</i>	599	5,8	4,7	2,7
Import	1.112	4,6	5,8	3,8
Lagerinvesteringer ¹⁾	8	0,0	0,0	0,0
BNP	2.324	2,2	3,4	1,9
	- 1.000 personer -	----- <i>Ændring i 1.000 personer</i> -----		
Beskæftigelse (inkl. orlov)	2.981	25	23	19
▪ <i>heraf privat</i>	2.148	13	28	18
▪ <i>heraf offentlig</i>	833	13	-5	1
Arbejdsløshed, registreret	120	-10	-11	-5
Arbejdsstyrke ²⁾	3.101	16	12	14
Bruttoarbejdsløshed ³⁾	133	-10	-9	-3
	----- <i>Mia. kr.</i> -----			
Betalingsbalancen	181	172	183	171
Offentlig sektors saldo	-27	-77	-32	-24
	----- <i>Pct. af BNP</i> -----			
Betalingsbalancen	7,8	7,2	7,3	6,6
Offentlig sektors saldo	-1,1	-3,2	-1,3	-0,9
	----- <i>Pct.</i> -----			
Bruttoarbejdsløshedsprocent	4,6	4,5	4,0	3,8
Gns. obligationsrente ⁴⁾	-0,4	-0,3	-0,1	0,2
Inflation, forbrugerpriser	0,4	1,2	1,4	1,6
Vækst i huspriser	4,4	11,0	2,0	1,8
Lønstigningstakt ⁵⁾	2,2	2,4	2,6	2,8

1) Skøn er vækstbidrag i pct. af BNP.

2) Arbejdsstyrken er opgjort som beskæftigelsen inkl. orlov tillagt den registrerede arbejdsløshed (nettoledigheden).

3) Bruttoarbejdsløshed er den registrerede arbejdsløshed tillagt aktiverede dagpengemodtagere og aktiverede jobparate kontanthjælpsmodtagere.

4) Vægtet gennemsnit af kort variabel rente, rente på 10-årig statsobligation og rente på lang realkreditobligation.

5) Lønudvikling på DA-området.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM), Finans Danmark, Refinitiv Eikon, DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.

Kapitel 2. Genopretningen af dansk økonomi er i gang

2.1. International økonomi

Dyb recession i verdensøkonomien afløses nu af genopretning

Verdensøkonomien blev hårdt ramt af coronapandemien og oplevede i 2020 en recession, der var kraftigere end under finanskrisen. En stor del af nedgangen skete under første bølge af COVID-19 i lyset af nedlukninger, stramme restriktioner og tilbageholdenhed som følge af den usikkerhed, der fulgte med pandemien.

Da der kom mere kontrol over smitteudbrud, begyndte flere lande så småt at genåbne samfundet i den tidlige sommer sidste år. Det satte gang i en genopretning af økonomien, hvor flere lande i løbet af 3. kvartal hentede en stor del af det kraftige BNP-fald fra foråret.

I løbet af efteråret tog smitten til i mange lande, og nye virusmutationer begyndte at vise sig. Det tog til hen over vinteren og satte genopretningen i den globale økonomi på pause. Den negative effekt på økonomierne ser dog ikke ud til at have været så markant som under den første bølge, og samtidig er genopretningen også allerede i gang igen i en række lande.

Det skal både ses i lyset af lavere smittespredning og vaccineudrulning mange steder, samt at økonomierne bliver understøttet af massiv finanspolitisk stimulans og pengepolitiske tiltag.

Genopretningen i international økonomi ventes at tage gradvist til i løbet af 2021 og dermed sende verdensøkonomien godt ind i 2022. Der skønnes en samlet vækst for Danmarks samhandelslande på godt 4½ pct. i 2021 og 4¼ pct. i 2022, jf. tabel 2.1. I 2023 ventes en lidt lavere vækst på 2¾ pct. Det skal ses i lyset af, at verdensøkonomien på det tidspunkt forventes at være tilbage i en mere normal tilstand efter coronapandemien.

Stadig stor usikkerhed om den økonomiske udvikling

Der er fortsat stor usikkerhed om udviklingen i international økonomi – ikke mindst som følge af den usikkerhed, som udviklingen i COVID-19 forårsager. Den usikkerhed er dog lavere nu end i 2020 i takt med blandt andet vaccineudrulningen. Samtidig er andre af de risikoelementer, der har tynget verdensøkonomien, reduceret. Der er fx landet en Brexit-aftale, og samtidig er der også faldet mere ro over den politiske usikkerhed i USA, hvor Biden har overtaget præsidentposten fra Trump.

Tabel 2.1. Real BNP-vækst i Danmarks vigtigste samhandelslande, 2020-2023

	2020	2021	2022	2023
	----- Pct. -----			
Tyskland	-4,8	3,2	3,9	2,0
Sverige	-2,8	2,6	3,8	2,1
Storbritannien	-9,8	4,8	4,3	2,3
Norge	-2,5	2,9	3,9	2,3
USA	-3,5	5,8	3,9	2,1
Frankrig	-8,1	5,4	4,4	1,9
Spanien	-10,8	5,5	5,0	2,3
Holland	-3,7	2,2	3,4	2,1
Belgien	-6,3	3,4	4,1	1,9
Italien	-8,9	3,9	4,1	2,0
Finland	-2,8	2,4	3,0	1,7
Kina	2,3	9,0	5,5	6,0
Japan	-4,8	2,8	2,5	1,2
Polen	-2,7	3,0	5,0	3,1
Udlandsvækst (eksportvægtet)	-3,9	4,6	4,2	2,7
Udlandsvækst (eksportvægtet) u. Kina	-5,2	3,7	3,9	2,1
Danmark	-2,7	2,2	3,4	1,9

Anm.: Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Refinitiv Eikon samt egne beregninger og skøn.

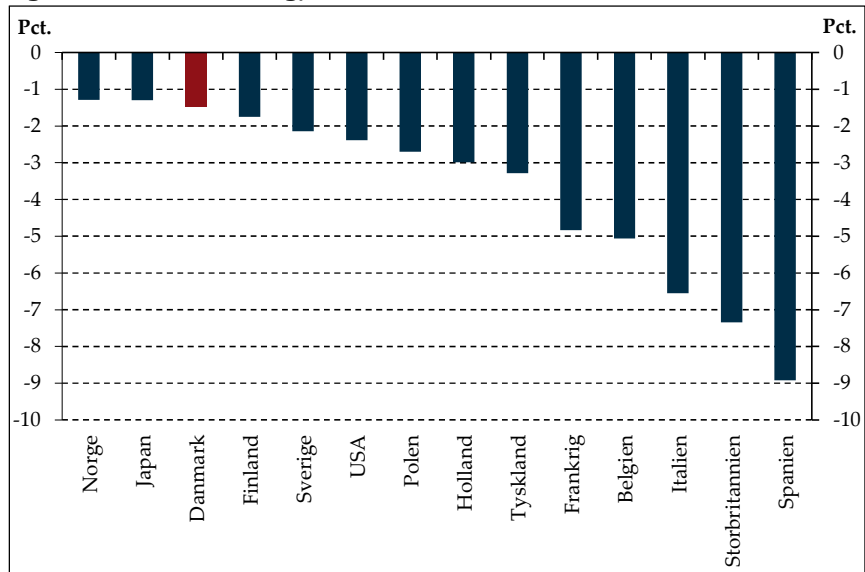
Store forskelle på tværs af lande Der er dog store forskelle på, hvor meget de enkelte lande er blevet og bliver ramt af pandemien. Det skal blandt andet set i lyset af forskelle i smitteomfang og graden af restriktioner og effekterne heraf. Dertil vil hastigheden af vaccineudrulningen også mærkes meget forskelligt.

Det har desuden haft stor betydning, hvor stærkt et udgangspunkt landene var i, før coronakrisen ramte, og hvor sårbare de enkelte økonomier er i forhold til de brancher, som har været hårdest ramt.

Sidst men ikke mindst er der også store forskelle i forhold til omfanget af hjælpepakker og øvrige finanspolitiske tiltag, som er iværksat for at understøtte økonomien.

Danmark og de øvrige nordiske lande er blandt de økonomier, som har oplevet den mildeste tilbagegang i løbet af 2020 (dvs. fra 4. kvartal 2019 til 4. kvartal 2020) med et fald i BNP på mellem 1¼ pct. til godt 2 pct., jf. figur 2.1.

Omvendt er Spanien, Italien, Storbritannien, Frankrig og Belgien nogle af de lande, der har været hårdest ramt. Disse lande oplevede alle, at den økonomiske aktivitet faldt med to cifrede vækstrater i 2. kvartal, og har trods genopretningen i 3. kvartal stadig noget at hente for at komme tilbage til udgangspunktet fra før krisen. Det skal også set i lyset af nye BNP-fald i 4. kvartal 2020 og givetvis også i 1. kvartal 2021 for flere af landenes vedkommende.

Figur 2.1. BNP-udvikling, 4. kvartal 2019 – 4. kvartal 2020

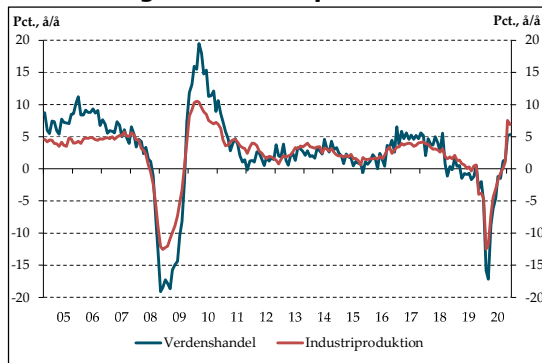
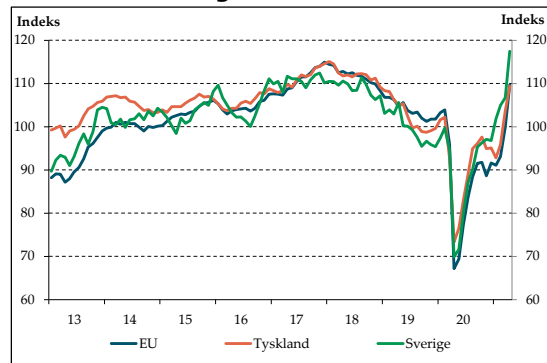
Anm.: Figuren viser udviklingen i sæsonkorrigeret BNP fra 4. kvartal 2019 til 4. kvartal 2020.

Kilde: Refinitiv Eikon, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Servicesektoren har det sværest

Da pandemien brød ud i foråret sidste år, fik det store konsekvenser for både servicesektoren og industrien. De nye smittebølger har igen ramt serviceerhvervene, som er betydeligt påvirket af nedlukninger og stramme restriktioner. Til gengæld tyder det på, at industrien denne gang har været væsentligt mindre påvirket. Det afspejler sig blandt andet i verdenshandlen og den globale industriproduktion, *jf. figur 2.2a*. Indekset for verdenshandlen er steget siden juni 2020 og lå i februar 2021 mere end 5 pct. højere end i februar 2020. Dermed har indekset oversteget niveauet fra før krisen. Tilsvarende er indekset for den globale industriproduktion godt 4 pct. højere nu end i februar sidste år.

Nedlukningen i foråret 2020 sendte tillidsindikatoren mod afgrunden – særligt i april, hvor indikatoren ramte de lave niveauer fra finanskrisen, *jf. figur 2.2b*. Den gradvise genåbning hen over sommeren fik humøret lidt op igen hos forbrugere og virksomheder, mens nye smittebølger hen over efteråret og vinteren satte den positive udvikling i stå. Udviklingen de seneste par måneder tyder til gengæld på, at troen på bedre tider for alvor er tilbage hos forbrugerne og virksomhederne i takt med genåbningen i mange lande. Det taler for, at genopretningen af verdensøkonomien er i gang igen.

Figur 2.2a. Verdenshandel og global industriproduktion**Figur 2.2b. Tillidsindikatorer i EU og udvalgte lande**

Anm.: Figur 2.2a. viser udviklingen i indekset for verdenshandlen og verdens industriproduktion. Seneste observation er februar 2021. I figur 2.2b. er tillidsindikatoren baseret på de fire erhvervsgrene industri, byggeri, serviceerhverv og detailhandel samt forbrugerforventningerne. Indikatorerne er sæsonkorrigerede og standardiserede og svinger typisk mellem 80 og 120. Seneste observation er april 2021.

Kilde: CPB (World Trade Monitor), Economic Sentiment Indicators (Europa-Kommissionen) og egne beregninger.

Kraftig genopretning er i gang – for nogle lande

Den kommende tid forventes aktiviteten i verdensøkonomien at tage yderligere til i takt med udbredelse af COVID-19-vaccination, som betyder, at de smittebegrænsende foranstaltninger gradvist kan blive ophævet og usikkerheden væsentligt reduceret. Mod slutningen af året forventes BNP i Danmarks samhandelslande under ét (ekskl. Kina) at nå tilbage på niveauet fra før krisen.

Der vil dog fortsat være stor forskel på udviklingen på tværs af landene. En række lande er fx væsentligt udfordret af økonomiske forhold, som ikke alene kan tilskrives COVID-19. Fx ventes en hurtigere genopretning i blandt andet de nordiske lande og USA. I Kina begyndte genopretningen allerede i 2. kvartal sidste år, og økonomien er her vokset ganske kraftigt det seneste år.

Omvendt er der i blandt andet Spanien og Italien udsigt til en langsommere genopretning, som strækker sig til 2023. Det samme ventes at være tilfældet i Storbritannien, som ikke alene skal tilbage efter coronapandemien, men givetvis også på samme tid vil opleve negative effekter af Brexit.

Massiv finans- og pengepolitisk stimulans til verdensøkonomien

Allerede i begyndelsen, da coronakrisen brød ud, blev der verden over iværksat exceptionelt store finanspolitiske tiltag – nationalt og internationalt. Disse er senere blevet fulgt op af yderligere finanspolitisk stimulans.

Der er sat gang i den europæiske genopretningsfond på i alt 750 mia. euro, og de første midler fra fonden forventes at kunne udbetales i løbet af 2. halvår 2021. Fonden vil de kommende år være med til at understøtte økonomierne i EU – særligt i nogle af de hårdest ramte lande.

Dertil valgte EU tidligt i forløbet at aktivere den "generelle undtagelsesklausul". Det betyder i praksis, at medlemslandene ikke er bundet af EU's budgetregler under coronakrisen (aktuelt i 2020 og 2021). Det giver landene mulighed for at gennemføre den nødvendige finanspolitik – uagtet at underskuddene på de offentlige finanser i disse år overstiger grænserne i Stabilitets- og Vækstpagten.

I USA blev der i marts 2021 vedtaget endnu en stor hjælpepakke (den fjerde under COVID-19) på i alt 1.900 mia. kr., svarende til 8-9 pct. af BNP. Det er en betydelig håndsækning til amerikansk økonomi, som dermed også vil komme verdensøkonomien til gavn.

Oven i regeringernes mange finanspolitiske tiltag har centralbanker verden over iværksat massiv pengepolitisk stimulans ad flere omgange. Det har både været i form af rentenedsættelser (hvor det har været muligt) samt store opkøbs- og låneprogrammer. Alt sammen for at sikre velfungerende markeder, tilstrækkelig likviditet og lave låneomkostninger i en tid med stor usikkerhed.

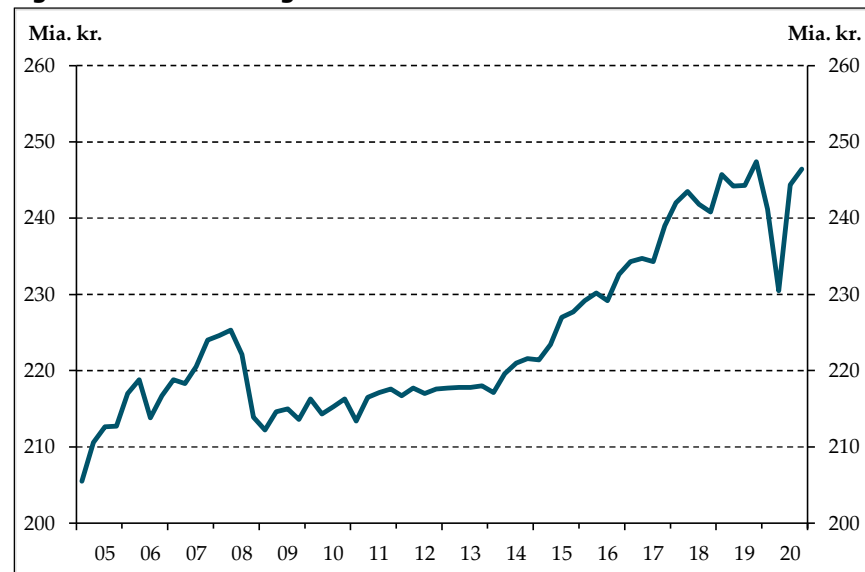
Der er således udsigt til en stadig lempelig finanspolitik i de fleste lande i den kommende tid. På samme måde ventes pengepolitikken også at understøtte genopretningen blandt andet i form af fortsat meget lave renter.

2.2. Dansk økonomi

Privatforbruget var en vigtig drivkraft bag opsvinget i dansk økonomi i 2015-2019. Her steg privatforbruget gennemsnitligt med 2¼ pct. årligt.

Privatforbruget ramt af nedluk- ningerne...

Da COVID-19 brød ud, og dele af samfundet blev lukket ned i foråret sidste år, standsede det private forbrug brat op og blev i løbet af 1. halvår 2020 sendt tilbage på niveauet fra midten af 2016, jf. figur 2.3. Faldet i privatforbruget skyldes dels, at mulighederne for at forbruge blev indskrænket med nedlukningen og dels, at forbrugerne har været tilbageholdne af frygt for COVID-19-smitte.

Figur 2.3. Privatforbrug

Anm.: Data i figuren er sæsonkorrigeret kvartalsdata målt i faste, kædede værdier.
Kilde: Danmarks Statistik.

... men er kommet hurtigt i gang igen

Den gradvise genåbning af samfundet fra forsommeren og frem satte imidlertid hurtigt gang i dele af privatforbruget igen. Særligt de områder, som havde været ramt af fuld nedlukning, viste en betydelig bedring ved genåbningen, herunder store dele af detailhandlen, jf. figur 2.4a. Fra oktober gav muligheden for udbetaling af tre ugers indefrosne feriepenge privatforbruget en ekstra hjælpende hånd.

I løbet af efteråret steg smittetrykket igen, og restriktionerne blev atter strammet. Fra midten af december blev en ny generel nedlukning en realitet, og det lagde en dæmper på det private forbrug. På baggrund af en kraftig vækst i 3. kvartal fik privatforbruget imidlertid hentet størstedelen af faldet fra 1. halvår 2020 i løbet af 2. halvår. Set over hele året faldt privatforbruget med ca. 2 pct. i 2020 i forhold til 2019 – se evt. figur 2.6. Det var det første fald i privatforbruget siden 2009 (under finanskrisen), men samlet set klarede privatforbruget sig betydeligt bedre sidste år end ventet.

Ændret forbrugs-sammensætning

Meget af vareforbruget rettede sig igen i løbet af 2020. Det stod til gengæld anderledes til for tjenesteforbruget. Flere af tjenest erhvervene har været ramt af restriktioner og forsamlingsforbud, siden coronakrisen brød ud. Det har lagt en dæmper på en stor del af aktiviteten inden for blandt andet hotel og restaurations, oplevelser og rejseaktivitet. Coronakrisen har således ført til en ændring i forbrugssammensætningen, der som minimum vil gøre sig gældende, så længe der stadig er restriktioner på visse områder.

Figur 2.4a. Detailomsætningen**Figur 2.4b. Forbrugertillid**

Anm.: I figur 2.4a. er data et sæsonkorrigeret mængdeindeks (indeks 2015 = 100). Sidste observation er marts 2021.

I figur 2.4b. er sidste observation april 2021.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Forbrugslysten synes ikke vinge- skudt

Der er lagt op til et lille fald i privatforbruget i begyndelsen af 2021 som følge af den anden nedlukning, som igen har begrænset forbrugsmulighederne. Meget tyder dog på, at forbruget ikke er blevet ramt i samme voldsomme grad som i foråret 2020. Data for korttransaktioner viser blandt andet, at onlineforbruget har kunnet opveje for noget af handlen i de fysiske butikker¹. Dertil er forbrugernes tillid heller ikke dykket så meget under den seneste nedlukning, jf. figur 2.4b.

Der er samtidig tegn på (fx i detailsalget og korttransaktionerne), at forbruget er kommet godt i gang igen, i takt med at samfundet gradvist bliver genåbnet. Yderligere genåbning og vaccineudrulningen taler for fortsat øget forbrug, som ventes at tage fart, når restriktionerne lempes og sandsynligvis helt kan fjernes senere på året. Anden runde af udbetalinger af indefrosne feriemidler fra marts og frem til udgangen af maj skønnes også at give forbruget medvind.² Således steg forbrugertilliden i april 2021 også til det højeste niveau i godt et år.

Robuste forbru- gere hjælper det private forbrug

Det har haft stor betydning for udviklingen i privatforbruget under coronakrisen, at husholdningerne i udgangspunktet var godt rustet. Under det økonomiske opsving i 2015-2019 holdt husholdningerne igen i forhold til at omsætte den stigende indkomst til forbrug. I stedet blev en større andel af indkomsten brugt til at nedbringe gælden og øge opsparingen, hvilket er atypisk i opgangstider. Det afspejlede sig i en faldende forbrugskvote. Husholdningernes forbrug faldt således fra et niveau i 2008 på ca. 95

¹ Kilde: Danske Bank Spending Monitor.

² Der er pr. 17. maj 2021 i perioden siden d. 24. marts 2021 bestilt feriepenge for i alt godt 34 mia. kr. til udbetaling (før skat). Det kommer oven i de ca. 52 mia. kr., der blev udbetalt i efteråret, da det var muligt at søge om de første tre ugers indefrosne feriepenge. Kilde: Beskæftigelsesministeriet.

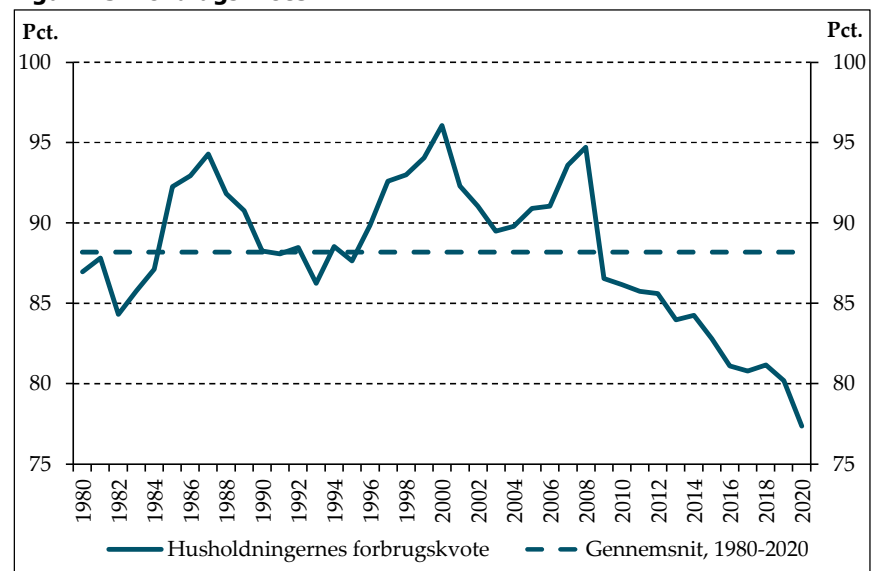
pct. af den disponible indkomst til i 2019 at udgøre godt 80 pct., jf. figur 2.5.

Coronakrisen har øget opsparingen yderligere, hvilket til dels skyldes de reducerede forbrugsmuligheder pga. restriktioner og en vis tilbageholdenhed som følge af økonomisk og sundhedsmæssig usikkerhed. Fx er husholdningernes indlån i pengeinstitutter steget med 6 pct. fra marts 2020 til marts 2021, svarende til en stigning på næsten 60 mia. kr.³, og forbrugskvoten er faldet yderligere til ca. 77 pct. i 2020.

Udviklingen på boligmarkedet har også stor betydning for udviklingen i det private forbrug og økonomien generelt. Trods coronakrisen har der sidste år og ind i 2021 været en pæn fremgang på boligmarkedet med fortsat stigende huspriser, jf. nedenfor. Det understøtter husholdningernes økonomi og giver plads til øget forbrug.

Det private forbrug er desuden blevet hjulpet af trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation og de øvrige hjælpepakker, som har holdt hånden under mange tusinde lønmodtagere. Uden disse ville beskæftigelsen givetvis være faldet kraftigere, og flere ville have mistet deres arbejde, end det har været tilfældet. Samtidig har lønmodtagerne oplevet reallønsfremgang, jf. kapitel 3.

Figur 2.5. Forbrugskvote

Anm.: Forbrugskvoten er beregnet som privatforbruget ekskl. boligudgifter som andel af husholdningernes disponible indkomst (den forbrugsbestemmende indkomst) på kort sigt.

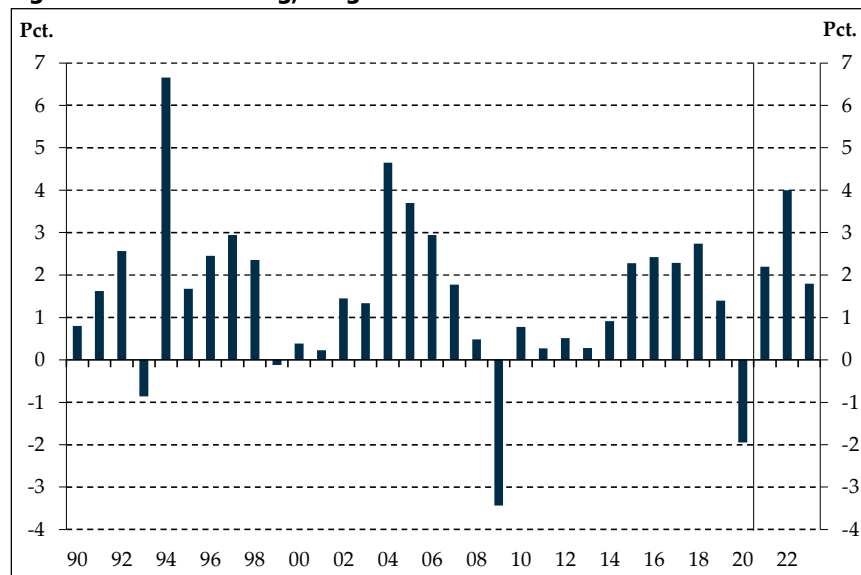
Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) og egne beregninger.

³ Kilde: Nationalbankens Statistikbank.

Hurtig genopretning af privatforbruget

Baseret på ovenstående ventes genopretningen af dansk økonomi på den korte bane især at være trukket af fremgang i det private forbrug. Der er udsigt til, at privatforbruget allerede i løbet af i år er tilbage på niveauet fra før krisen og også kommer ind i 2022 med et solidt udgangspunkt. Der skønnes således en vækst i privatforbruget på 2¼ pct. i år og 4 pct. næste år, *jf. figur 2.6*. I 2023 påregnes forbruget i lighed med resten af økonomien at have tæt på normaliseret sig, og der ventes en vækst i privatforbruget i underkanten af 2 pct.

Figur 2.6. Privatforbrug, årlig realvækst

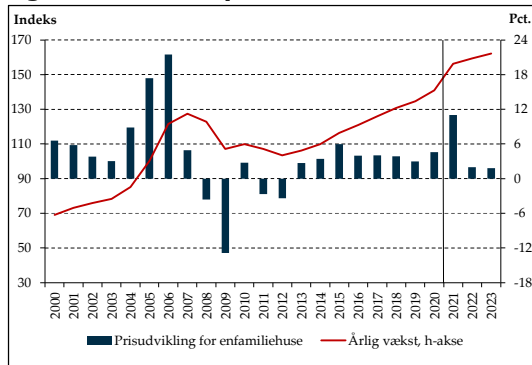
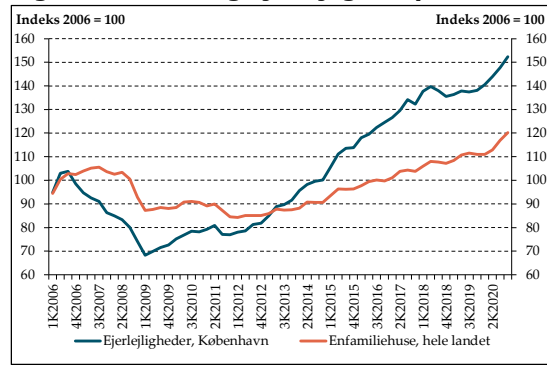
Anm.: Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Hurtig comeback på boligmarkedet

Efter et midlertidigt fald i boligpriserne på enfamiliehuse i marts 2020, var priserne allerede tilbage på niveau i maj 2020. Siden da er priserne fortsat op ad i et kraftigt tempo, hvilket førte til en samlet vækst i huspriserne på over 4 pct. i 2020, *jf. figur 2.7a*.

Boligpriserne kom således også med høj fart ind i 2021, og der er endnu ikke tydelige tegn på afmatning. Selv med en mere afdæmpet vækst resten af året skønnes den årlige vækst i huspriserne at lande på 11 pct. i 2021. Det vil være den højeste vækst i boligpriserne siden slutningen af 00'erne.

Figur 2.7a. Prisen på enfamiliehuse**Figur 2.7b. Hus- og ejerlejlighedspriser**

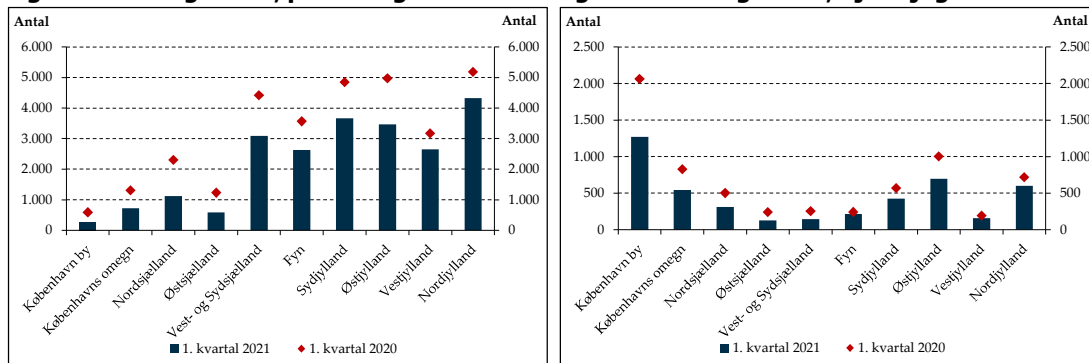
Anm.: Søjlerne i figur 2.7a. angiver årlig prisstigning (højre akse), mens kurven angiver indekset (venstre akse). Tal for 2021-2023 er FH's forventninger. Bemærk, at figur 2.7a. er indeks 2005 = 100, mens figur 2.7b. er indeks 2006 = 100.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

Fremgangen på boligmarkedet er ganske markant, når man zoomer ind på markedet for ejerlejligheder i København, jf. figur 2.7b. Men den samme tendens tegner sig for det samlede marked for enfamiliehuse for hele landet. Det vidner om en stærk tillid til boligmarkedet over hele landet.

De væsentligste forklaringer på den høje vækst i priserne ligger i et historisk lavt renteniveau, ligesom der synes at have været en markant efterspørgsel på boliger under og i forbindelse med coronanedlukningen.

Det skal desuden ses i sammenhæng med et meget lavt udbud af boliger. På ejerlejlighedsmarkedet har der været et markant fald i udbuddet af lejligheder til salg. I 1. kvartal 2021 var der 32 pct. færre udbudte lejligheder sammenlignet med 1. kvartal 2020. Stærkest er tendensen i København, hvor udbuddet er faldet med næsten 40 pct., jf. figur 2.8b. Ligeledes var faldet i udbuddet af parcel- og rækkehuse også markant. Aktuelt er der ca. 28 pct. færre parcel- og rækkehuse på markedet sammenlignet med det tilsvarende udbud i 1. kvartal 2020, jf. figur 2.8a.

Figur 2.8a. Boligudbud, parcel- og rækkehuse **Figur 2.8b. Boligudbud, ejerlejligheder**

Anm.: Figurene angiver antallet af udbudte boliger beregnet som et gennemsnit over januar, februar og marts i hhv. 2020 og 2021. Bornholm er udeladt af denne opgørelse pga. få udbudte boliger.

Kilde: Finans Danmarks boligstatistik.

Usikkerhed om effekt af udskudt boligskatteaftale Det er usikkert, hvordan den nye boligbeskatning kommer til at påvirke prisudviklingen de kommende år, og hvornår den evt. begynder at slå igennem via forventninger. Ikke mindst i lyset af, at ikrafttrædelsen af de nye skatteregler i 2019 blev udskudt med tre år fra 2021 til 2024. I september 2020 har Skatteministeriet desuden udskudt udsendelsen af de første ejendomsvurderinger fra sommeren 2021 til sommeren 2022.

Udsigt til lavere vækst i huspriserne de kommende år Med den meget høje forventede vækstrate for huspriserne i 2021, ventes priserne at vokse i et væsentligt lavere tempo fremadrettet. Det beror på en forventning om, at renterne ikke falder yderligere, ligesom udbuddet må forventes at komme tilbage på et mere normalt niveau. En evt. coroneffekt på efterspørgslen må også forventes at forsvinde i takt med genopretningen. Den skønnede fremgang i økonomien ventes dog at bidrage til fortsat fremgang i huspriserne, om end i et væsentligt lavere tempo. Der skønnes en vækst i huspriserne på 2 pct. i 2022 og 1¾ pct. i 2023.

Boliginvesteringerne viser fremgang trods coronakrisen Stigende boligpriser og de lave renter har betydet, at de gunstige forhold for boligbyggeriet fra de seneste års opsving har været bevaret under coronakrisen. Boliginvesteringerne faldt marginalt i 2. kvartal 2020, men er siden steget kraftigt. Således voksede boligbyggeriet med næsten 7 pct. sidste år.

Fortsat stigende boligpriser ventes at holde boliginvesteringerne oppe, om end der er udsigt til en noget lavere vækst de kommende år i takt med aftagende vækst i huspriserne. Der skønnes en fremgang i boligbyggeriet på 6 pct. i 2021, aftagende til lidt under 2 pct. i 2022 og ca. 1¼ pct. i 2023.

Virksomhederne holdt igen med investeringerne, da coronakrisen brød ud Store dyk i omsætningen i forbindelse med nedlukning og restriktioner samt stor usikkerhed om den fremtidige indtjening har samlet set begrænset erhvervsinvesteringerne sidste år. Således faldt erhvervsinvesteringerne – for første gang i ni år – med ca. 1¾ pct.

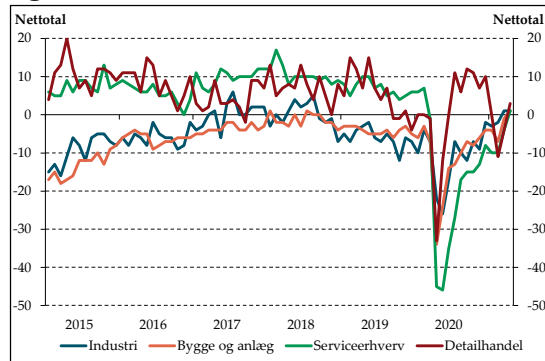
Det har især ramt virksomhedernes investeringer i maskiner og udstyr, transportmidler og intellektuelle rettigheder. Omvendt blev de private bygge- og anlægsinvesteringer kun påvirket en smule i foråret 2020, hvilket hurtigt blev indhentet igen. Det afspejler bl.a., at denne type investeringer i højere grad bliver understøttet af politisk besluttede projekter, der ikke er så konjunkturafhængige.

Faldet kunne have været langt større, hvis de mange hjælpepakker, der har understøttet erhvervslivet, ikke var blevet iværksat. Samtidig har flere investeringer givetvis allerede været planlagt, inden coronakrisen brød ud, og således blevet effektiviseret i løbet af foråret sidste år. Det må trods alt have holdt hånden under erhvervsinvesteringer i begyndelsen af krisen.

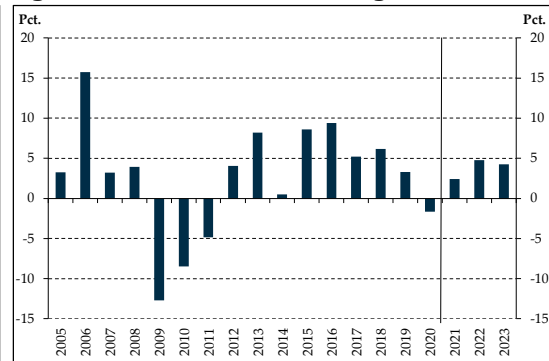
Investeringslysten er ved at vende tilbage Dele af erhvervsinvesteringerne blev igen påvirket under vintrens nedlukning, men virksomhederne har denne gang generelt været mindre pessimistiske, end det var tilfældet i foråret, *jf. figur 2.9a*. Samtidig ventes den gradvist stigende indenlandske efterspørgsel at sparke liv i investeringslysten igen. Det understøttes af, at tillidsindikatorerne i april 2021 alle er steget over nul og peger dermed på, at virksomhederne har genvundet optimismen.

Tempoet i genopretningen af erhvervsinvesteringerne ventes alligevel at være moderat på den korte bane, indtil der kommer mere sikkerhed om den økonomiske situation, og væksten i både ind- og udland for alvor tager til. På den baggrund skønnes en vækst i erhvervsinvesteringerne på knap 2½ pct. i 2021, stigende til underkanten af 5 pct. i 2022 og 4¼ pct. i 2023, *jf. figur 2.9b*.

Figur 2.9a. Erhvervstillid

Figur 2.9b. Erhvervsinvesteringer

Anm.: I figur 2.9a. peger tal over nul på fremgang/optimisme, mens tal under nul peger på tilbagegang/pessimisme. Sidste observation er april 2021. I figur 2.9b. vises den årlige vækst i erhvervsinvesteringerne. Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Stort fald i eksporten sidste år

Dansk eksport blev meget påvirket af, at mange af Danmarks vigtigste samhandelslande blev hårdt ramt, da coronapandemien brød ud. Med et fald i 1. kvartal 2020 på godt 2 pct. og et yderligere dyk i 2. kvartal på ca. 12 pct. blev eksporten af varer og tjenester sendt mere end fire år tilbage i løbet af 1. halvår 2020.

Især tjenesteeksporten lider

Det skyldes i høj grad et historisk kraftigt fald i tjenesteeksporten på 6 pct. i 1. kvartal og yderligere 17 pct. i 2. kvartal, jf. figur 2.10a. Det afspejler ikke mindst, at COVID-19 og rejserestriktionerne satte et brat stop for udenlandske turister i Danmark. Normalt fylder turismeindtægterne ikke meget i udviklingen i den samlede tjenesteeksport, men når indtægterne pludseligt bliver reduceret til en brøkdel af, hvad de var, så har det markant effekt, og tjenesteeksporten har mistet mange milliarder kroner.

Dertil blev tjenesteeksporten også trukket ned af lavere eksport af søtransport i 2. kvartal 2020 som følge af faldende verdenshandel. Søtransporten fylder langt størstedelen af den danske tjenesteeksport.

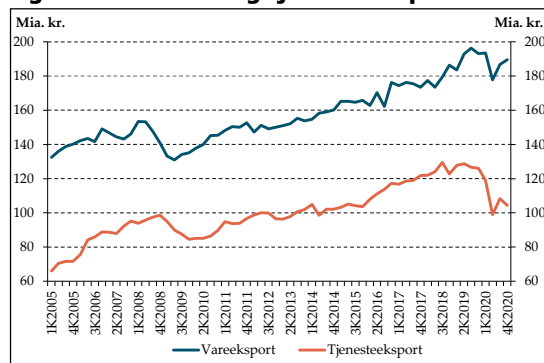
Da genopretningen i både dansk og international økonomi satte ind i løbet af sommeren sidste år, steg både vare- og tjenesteeksporten igen. Desværre gik udviklingen i stå med genoplussen af COVID-19 og nye omfattende restriktioner fra efteråret. Denne gang har vareeksporten dog klaret sig bedre og er fortsat med at stige ind i 2021. Det skal ses i lyset af, at den globale varehandel og industriproduktion har forbedret sig betydeligt, jf. afsnit 2.1. Det løfter også eksporten af søtransport på tjenestesiden, men lavere rejseaktivitet har dog igen ført til faldende tjenesteeksport i slutningen af 2020.

Tjenesteeksporten skønnes fortsat at være udsat på den korte bane, hvor COVID-19 stadig til en vis grad medfører rejserestriktioner. I takt med vaccineudrulning verden over forventes der dog at ske en betydelig forbedring af forholdene senere på året og ind i 2022. Samtidig skønnes efterspørgslen efter danske varer og tjenester at stige i lyset af den ventede genopretning i international økonomi.

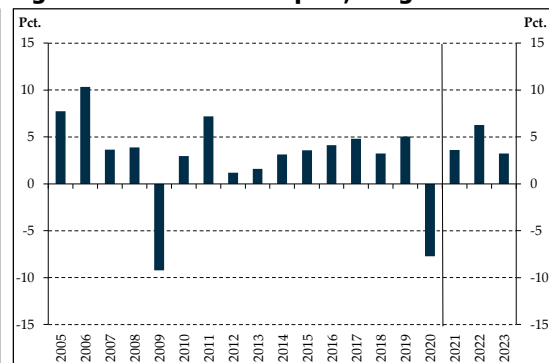
Der skønnes på den baggrund en vækst i eksporten i 2021 på godt 3½ pct. i år, stigende til over 6 pct. i 2022, jf. figur 2.10b. Eksporten ventes at være tilbage på niveauet fra før coronakrisen i løbet af 2022 – især på grund af udviklingen i vareeksporten. Der vil givetvis gå noget længere tid, før tjenesteeksporten er tilbage i udgangspunktet fra før krisen.

I 2023 forventes en mere normal situation i international økonomi, hvorved eksporten skønnes at stige med ca. 3¼ pct.

Figur 2.10a. Vare- og tjenesteeksport

Figur 2.10b. Samlet eksport, årligt

Anm.: Figur 2.10a. viser kvartalsdata for hhv. vare- og tjenesteeksporten. Data er sæsonkorrigeret og opgjort i faste, kædede værdier. Figur 2.10b. viser årlige data for den samlede eksport opgjort i faste, kædede værdier. Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Importen tager til med stigende indenlandsk efterspørgsel

Den lavere indenlandske efterspørgsel i 1. halvår 2020 gav sig udslag i faldende import. I takt med genopretningen af dansk økonomi steg importen imidlertid i 2. halvdel af året. Samlet set faldt importen med 4¾ pct. sidste år.

Med den ventede genopretning af den indenlandske efterspørgsel i løbet af 2021 og 2022 er der også udsigt til tiltagende import. Der skønnes således en importvækst på godt 4½ pct. i år, knap 6 pct. næste år og i underkanten af 4 pct. i 2023.

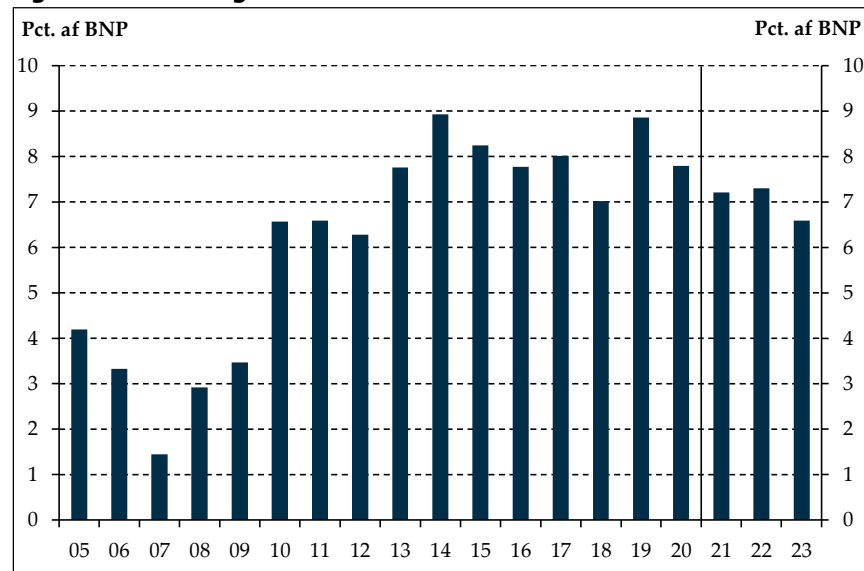
Baseret på skønnene for udviklingen i eksport og import vurderes den samlede handel med udlandet at give et lille negativt bidrag til udviklingen i dansk økonomi i år, mens der næste år ventes et positivt vækstbidrag.

**Fortsat stort
overskud på
betalings-
balancen**

Der har de seneste mange år været et markant overskud på betalingsbalancen. Det toppede i 2019 på et rekordhøjt niveau på over 200 mia. kr., eller hvad der svarer til 8,9 pct. af BNP, jf. figur 2.11. Overskuddet er blandt andet kommet fra handlen med varer og tjenester samt fra formueindkomsten (netto).

Som følge af coronakrisen faldt overskuddet lidt i 2020 til 7,8 pct. af BNP – især trukket ned af et lavere overskud på handelsbalancen. Det ventes at fortsætte i 2021. Alligevel er der gennem hele prognoseperioden udsigt til et fortsat stort overskud på betalingsbalancen på 7¼ pct. af BNP i både 2021 og 2022 og godt 6½ pct. af BNP i 2023.

Figur 2.11. Betalingsbalancen

Anm.: Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

2.3. Offentlig sektor og den økonomiske politik

**Den offentlige
økonomi står
fortsat i krisens
tegn**

Den offentlige økonomi står fortsat i coronakrisens tegn, hvor der føres en aktiv finanspolitik for at sikre, at dansk økonomi kommer hurtigst muligt gennem krisen. Særligt i 2020, men også ind i 2021 er der tale om store udgiftsposter som følge af de mange hjælpepakker og øvrige finanspolitiske tiltag.

Mange tiltag for at hjælpe virksomheder og lønmodtagere I alt er der udbetalt over 35 mia. kr. i kompensation fra de store kompensationsordninger⁴, jf. *Danmarks Konvergensprogram 2021, april 2021*. Kompensationsordningerne er midlertidige og forventes kun at påvirke de offentlige udgifter i 2020 og 2021.⁵

Dertil kommer de indgåede genopretningsaftaler og stimuli-tiltag⁶, hvor der aktiveres ca. 135 mia. kr. i 2020-2022 til at understøtte den økonomiske aktivitet, jf. *Danmarks Konvergensprogram 2021, april 2021*. Derudover er der indført en række garanti- og låneordninger og udskydelser af betalingsfrister, som sigter på at øge likviditeten i erhvervslivet mv., men som ikke direkte øger de offentlige udgifter – ud over en forventet tabsramme.

Regeringen har afsat en midlertidig udgiftsramme til håndtering af COVID-19 mv. (også kaldet "krigskassen") fra 2021 til 2024. Derudover finansieres en række af genopretningsinitiativerne af de danske midler fra EU's genopretningsfacilitet (genopretningsfonden). Regeringen har senest besluttet at udvide den midlertidige udgiftsramme i 2021 og dermed lempe finanspolitikken med yderligere 0,1 pct. af BNP, svarende til 2,4 mia. kr. Lempelsen skal ses i lyset af, at den strukturelle saldo i 2021 blev opjusteret med 0,1 pct. af BNP i *Økonomisk Redegørelse, december 2020*. Med lempelsen flugter finanspolitikken den planlagte finanspolitik fra finanslovforslaget for 2021, hvor udgifts- og finanspolitikken blev planlagt helt til budgetlovens underskudsgrænse på 0,5 pct. af BNP.

Aftale med kommuner og regioner Med aftalerne om kommunernes og regionernes økonomi for 2021 blev serviceudgifterne løftet med 1,5 mia. kr. i kommunerne og 1,3 mia. kr. i regionerne. Der er tale om en lidt lavere stigning i serviceudgifterne end i økonomiaftalerne for 2020, men løftet dækker bl.a. stigende udgifter til demografien. Økonomiaftalerne for 2022 er endnu ikke forhandlet på plads. Finansministeren har på forhånd tilkendegivet, at kommuner og regioner sikres økonomi til at dække den demografiske udvikling. Derudover er det aftalt, at parterne skal drøfte kompensation for coronarelaterede udgifter i 2020

⁴ Det drejer sig bl.a. om trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation og kompensationsordning for virksomhedernes faste omkostninger.

⁵ Regeringen landede i maj 2021 en bred aftale, som betyder, at de generelle hjælpepakker ophører pr. 1. juli og erstattes i de følgende måneder med nye, tilpassede ordninger, som har særligt fokus på udsatte virksomheder. Trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation er forlænget til udgangen af juni 2021.

⁶ Det omfatter bl.a. midler til forhøjet fradrag for virksomhedernes udgifter til forskning og udvikling, aftale om styrket opkvalificering og aftale om ekstraordinært løft af ledige, trepartsaftale om ekstraordinær hjælp til elever og lærlinge, fremrykning af regionale og kommunale anlægsinvesteringer, klimaaftale for energi og industri, en grøn boligaftale samt udbetaling af indefrosne feriepenge. Sidstnævnte har ikke udgiftsmæssige konsekvenser.

Ekstraordinær kraftig vækst i det offentlige forbrug i 2021

og 2021, som kommuner og regioner har fået lovning på dækkes fuldt ud.

På baggrund af ovenstående forventes det reale offentlige forbrug at vokse med 3,2 pct. i 2021, 0,1 pct. i 2022 og 1,2 pct. i 2023. Det er i tråd med regeringens skøn for den offentlige forbrugsvekst, jf. *Danmarks konvergensprogram 2021, april 2021*.

I 2021 er vækstskønnet i det offentlige forbrug ekstraordinært højt. Det kan primært henføres til et lavere niveau for det offentlige forbrug i 2020 end tidligere forventet (*Økonomisk Redegørelsen, december 2020*), samtidig med en opjustering af det offentlige forbrug i 2021 som følge af besluttede merudgifter relateret til COVID-19.

Demografi presser offentlig service

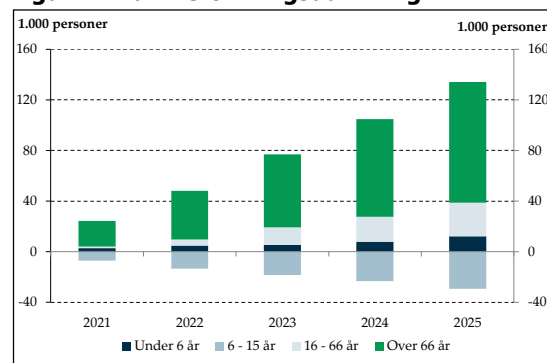
Den offentlige velfærd er fortsat underlagt et stigende pres fra befolkningsudviklingen. Befolkningen vokser, og der kommer flere børn og ældre, hvilket lægger pres på servicen inden for blandt andet daginstitutioner, ældreplejen og sundhedsvæsenet.

Befolkningen vokser med 105.000 personer frem mod 2025

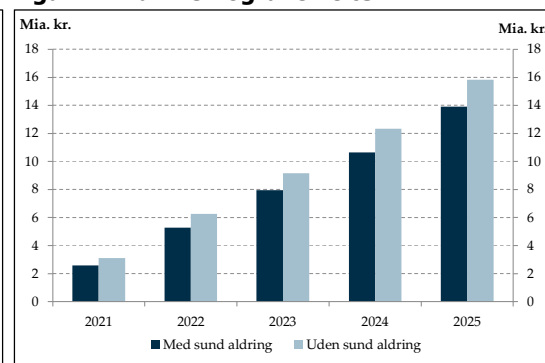
Befolkningen som helhed ventes at vokse med ca. 105.000 personer frem mod 2025 set i forhold til 2020, jf. figur 2.12a. Tilvæksten er drevet af ældre og børn under seks år, men der kommer også flere i den erhvervsaktive alder.

Sammenholdt med 2020 vil der i 2025 være ca. 95.000 flere ældre, svarende til en stigning på 9 pct. Antallet af børn under seks år vokser med ca. 12.000, svarende til en stigning på 3 pct.

Figur 2.12a. Befolkningsudvikling

Figur 2.12b. Demografisk træk

Anm.: Figur 2.12a. viser befolkningstilvæksten frem til 2025 fordelt på aldersgrupper i forhold til 2020. Figur 2.12b. viser det demografiske træk med og uden antagelse om (delvis) sund aldring opgjort i mia. kr. (2021-priser) i forhold udgiftsniveauet i 2020.

Kilde: *Danmarks konvergensprogram 2021, april 2021*, Danmarks Statistik og egne beregninger.

Den store befolkningstilvækst medvirker til en vækst i det demografiske træk på 0,5-0,6 pct. i de kommende år. Det betyder, at det offentlige forbrug skal stige med godt 3 mia. kr. om året eller en samlet stigning på knap 16 mia. kr. frem mod 2025 for at fastholde

sammen serviceniveau pr. borger i 2025 som i 2020 (opgjort uden indregning af delvis sund aldring), jf. figur 2.12b. Regeringen indregner delvis sund aldring i det demografiske træk. Med indregning af delvis sund aldring falder det demografiske træk med gennemsnitlig $\frac{1}{2}$ mia. kr. om året.

Underforbrug i kommunerne siden 2011

Siden 2011 har der været en klar tendens til, at kommunerne underforbruger i forhold til de aftalte servicerammer, jf. tabel 2.2. Det afspejler, at sanktionssystemet over for kommunerne trådte i kraft fra 2011.

Samlet set har kommunerne haft et underforbrug på 27,7 mia. kr. i perioden fra 2011 til 2020. Det svarer til et gennemsnitligt årligt underforbrug på ca. 2,8 mia. kr. eller 1,1 pct. af de kommunale serviceudgifter i perioden.

Underforbruget betyder mindre velfærd til borgerne, da midlerne ikke kan anvendes i de efterfølgende år. Underforbruget har fundet sted samtidig med, at de økonomiske rammer på velfærdsområderne i kommunerne i forvejen er meget stramme. Dertil kommer, at underforbruget i lavkonjunkturperioden efter finanskrisen førte til en uhensigtsmæssig og ikke-planlagt finanspolitisk stramning, som efter alt at dømme medvirkede til at forlænge lavkonjunktoren.

I 2019 steg det kommunale underforbrug igen, efter at der stort set var balance i 2018. I 2020 steg underforbruget yderligere. Det store underforbrug i 2020 skal ses i lyset af coronakrisen og deraf følgende nedlukninger, restriktioner og udskudte aktiviteter i kommunerne. Det har betydet lavere kommunale udgifter i 2020. En del af mindreforbruget er formodentligt udtryk for udskudte udgifter. Dertil kommer, at der kan være behov for midler til at indhente det efterslæb, som coronakrisen har skabt bl.a. i forhold til trivsel og faglighed. Regionerne har på sundhedsområdet i 2020 haft et overforbrug på ca. 2 mia. kr., som kan henføres til corona-relaterede udgifter.

Tabel 2.2. Samlet underforbrug på serviceudgifter i kommunerne, 2020-PL

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	I alt
	----- Mia. kr. -----										
Underforbrug	6,2	6,0	3,1	2,7	1,7	3,0	0,9	0,1	1,1	2,9	27,7

Anm.: Underforbruget er i 2013 ekskl. de 2 mia. kr., som kommunerne fik mulighed for at overføre fra service til anlæg. Det vil sige, underforbruget på serviceudgifterne var reelt 2 mia. kr. større.

Kilde: De kommunale og regionale regnskaber 2010-2012, 2013, Det Økonomiske Råd efterårsrapport 2014, diverse pressemeddelelser fra Finansministeriet og Økonomi- og Indenrigsministeriet 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 samt egne beregninger.

**Offentlige
investeringer
løftes i disse år**

De offentlige investeringer blev efter finanskrisen løftet til et niveau på ca. 3¾ pct. af BNP. Således bød 2014 på det højeste niveau for de offentlige investeringer i 30 år. I forbindelse med det efterfølgende opsving blev investeringer igen reduceret til et niveau på godt 3¼ pct. af BNP i 2017-2019.

Sidste år blev de offentlige investeringer løftet til at udgøre 3,6 pct. af BNP, og den tendens ventes at fortsætte i prognoseårene, bl.a. som led i den finanspolitiske lempelse for at stimulere den økonomiske aktivitet. De offentlige investeringer skønnes igen at udgøre, hvad der svarer til ca. 3¾ pct. i 2021-2023.

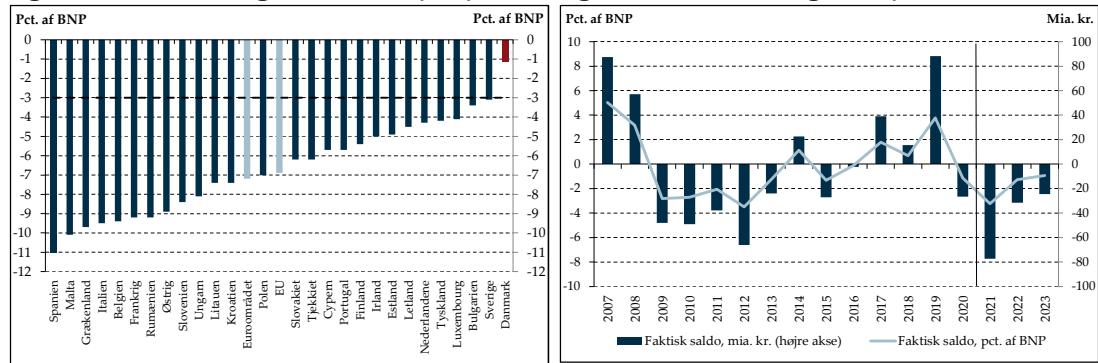
**Stort overskud
på de offentlige
finanser er vendt
til underskud**

Dansk økonomi trådte ind i coronakrisen med sunde offentlige finanser. Der var i 2019 et overskud på knap 90 mia. kr., svarende til 3,8 pct. af BNP – det største overskud på den offentlige saldo i 12 år, jf. figur 2.13b.

De mange hjælpepakker og finanspolitisk stimulans bidrog sidste år sammen med de svækkede konjunkturer til et stort træk på den offentlige saldo. Således blev overskuddet vendt til et underskud på 27 mia. kr., svarende til et underskud på 1,1 pct. af BNP. Set i lyset af coronakrisen og den finanspolitiske stimulans var underskuddet alligevel meget begrænset sidste år. Danmark havde således også det laveste offentlige underskud i pct. af BNP blandt EU-landene og var det eneste land med et underskud lavere end EU's underskudsgrænse, jf. figur 2.13a.

Der er udsigt til et større underskud i år som følge af det træk, som initiativerne i relation til COVID-19 og finanspolitiske stimulans forårsager. Der skønnes således et underskud på den offentlige saldo i 2021 på 77 mia. kr., eller hvad der svarer til godt 3 pct. af BNP.

Da en stor del af hjælpepakkerne i 2020 og 2021 er midlertidige, giver det i sig selv en stor forbedring af saldoen fra 2022. Dertil vil forbedrede konjunkturer også reducere underskuddet på den offentlige saldo de kommende år. Der påregnes på den baggrund et underskud på den offentlige saldo på 1¼ pct. af BNP i 2022 og knap 1 pct. af BNP i 2023.

Figur 2.13a. Offentlige underskud, EU, 2020 **Figur 2.13b. Offentlig saldo, Danmark**

Anm.: Figur 2.13a viser de 27 EU-landes offentlige (ØMU-) underskud i 2020. Den stiplede linje angiver EU's underskudsgrænse, jf. Stabilitets- og Vækstpagten. I figur 2.13b er tallene for 2021-2023 FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

Fortsat sunde offentlige finanser

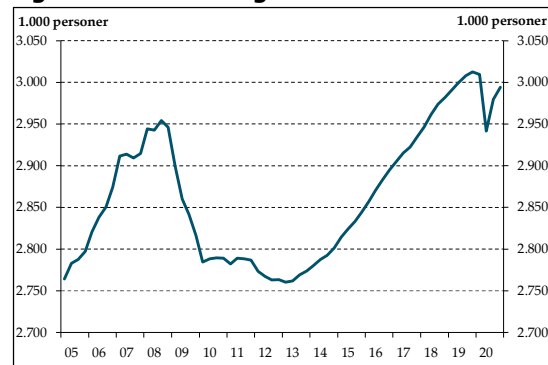
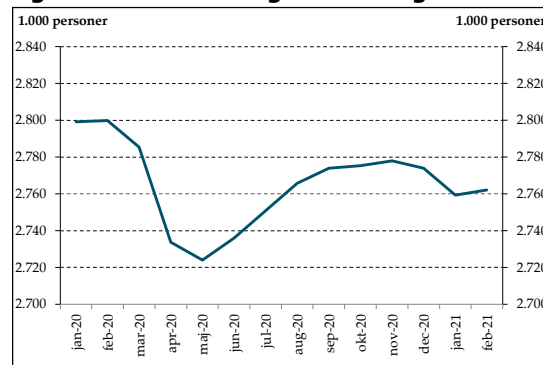
Den offentlige saldo i 2021 vurderes at overstige grænsen for offentlige underskud i EU's Stabilitets- og Vækstpagt på 3 pct. EU har dog midlertidigt suspenderet de finanspolitiske regler om underskud på de offentlige finanser (for 2020 og 2021). Dermed vil Danmark ikke få en henstilling på grund af et uforholdsmæssigt stort underskud på den faktiske saldo i disse år.

Det er vurderingen, at den finanspolitiske holdbarhed ikke belastes nævneværdigt som følge af coronakrisen, idet der for størstedelen af hjælpepakkerne er tale om midlertidige udgifter. De Økonomiske Råd vurderede i efteråret (som finanspolitisk vagthund), at finanspolitikken er overholdbar med en finanspolitisk holdbarhedsindikator på 1,6 pct. af BNP, jf. *Dansk økonomi, efterår 2020*. Samme konklusion når regeringen frem til med en beregnet holdbarhedsindikator på godt 1 pct. af BNP, jf. *Danmarks Konvergensprogram 2021*.

Kapitel 3. Arbejdsmarkedet

3.1. Beskæftigelse

<i>Markant færre beskæftigede i løbet af foråret 2020...</i>	Beskæftigelsen er steget solidt under opsvinget frem til 2019 og var ved indgangen til 2020 historisk høj med over 3 mio. beskæftigede jf. figur 3.1a. Arbejdsmarkedet blev dog tydeligt påvirket af den kraftige nedgang i aktiviteten, da coronakrisen indtraf. I 1. halvår 2020 faldt beskæftigelsen med over 70.000 personer.
<i>... blev delvist hentet de følgende måneder</i>	I takt med den gradvise genåbning af samfundet hen over sommeren begyndte beskæftigelsen dog hurtigt at stige igen. I 3. kvartal steg beskæftigelsen således med omkring 38.000 personer efterfulgt af en fremgang på godt 14.000 personer i 4. kvartal. I løbet af 2. halvår hentede beskæftigelsen dermed knap $\frac{3}{4}$ af faldet fra 1. halvår.
<i>Trepartsaftaler har holdt hånden under mange lønmodtagere</i>	For hele 2020 faldt beskæftigelsen samlet set med knap 22.000 personer, hvilket er betydeligt mindre end ventet på det tidspunkt, hvor coronakrisen brød ud. Det skal ikke mindst ses i lyset af trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation, jf. afsnit om lønkompensation og afsnit 3.2 nedenfor. Der var over 250.000 personer hjemsendt på lønkompensation, da det så værst ud i foråret sidste år. Ordningen har betydet, at rigtig mange lønmodtagere er blevet fastholdt i ansættelsesforholdet, selv om mange virksomheder har oplevet et markant fald i omsætningen. Nedlukningen hen over vinteren reducerede atter antallet af beskæftigede. Sammenlignet med forårmånederne har der dog imidlertid været tale om en væsentlig mindre påvirkning, jf. figur 3.1b. Antallet af lønmodtagere faldt med knap 0,7 pct. samlet set fra november 2020 til og med januar 2021, mens antallet blev reduceret med 2,7 pct. fra februar til og med maj 2020. Samtidig er beskæftigelsen også allerede på vej op igen i takt med den gradvise genåbning.

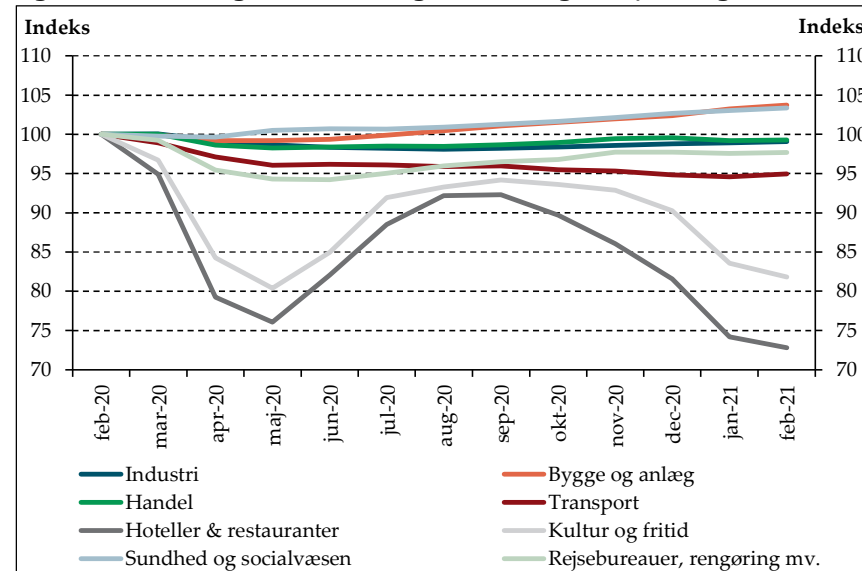
Figur 3.1a. Beskæftigelse**Figur 3.1b. Lønmodtagerbeskæftigelse**

Anm.: I figur 3.1a vises den samlede beskæftigelse (inkl. orlov) fra Nationalregnskabet. I figur 3.1b. vises lønmodtagerbeskæftigelsen, dvs. at statistikken ikke indeholder selvstændige. Data i begge figurer er sæsonkorigeret.

Kilde: Danmarks Statistik.

Store forskelle på tværs af brancher

Der er store forskelle på tværs af brancher på, hvordan beskæftigelsen har udviklet sig under coronakrisen, jf. figur 3.2. Langt hovedparten af de tabte job i foråret 2020 relaterede sig til tjenesteehverv og skyldes overvejende den omfattende nedlukning af samfundet, forsamlingsforbud og rejserestriktioner og dermed store omsætningstab i de berørte virksomheder. Det samme gør sig gældende for beskæftigelsesudviklingen under nedlukningen hen over vinteren 2020-2021.

Figur 3.2. Udviklingen i lønmodtagerbeskæftigelsen, udvalgte brancher

Anm.: Data i figuren er indekseret med februar 2020 = 100. Data er sæsonkorigeret.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger.

Tæt på 40 pct. af de mistede job i foråret kom fx fra branchen *Hotel og restauration*, jf. tabel 3.1. Derudover var der store jobtab inden for *Kultur og fritid*, *Rejsebureauer, rengøring mv.*, *Handel* og *Transport*. Flere af tjenesteehvervene genvandt en del af tabet i de følgende måneder, men vinterens nedlukning gav igen udfordringer i flere af disse brancher.

Under nedlukningen i foråret lukkede mange offentlige arbejdspladser, og de ansatte blev hjemsendt, men fastholdt i ansættelsesforholdet. Alligevel faldt beskæftigelsen i den offentlige sektor også i de første måneder af coronakrisen. Inden for branchen *Sundhed og socialvæsen* faldt beskæftigelsen i marts og april 2020. Siden har der dog været en kraftigt stigende efterspørgsel efter arbejdskraft inden for sundhedsområdet, idet beskæftigelsen her er steget med tæt på 20.000 personer i perioden fra maj 2020 til og med februar 2021.

Industrien og byggeriet har ikke på samme måde været direkte ramt af fuld nedlukning. Industriens virksomheder under ét var dog mærket af den lave aktivitet både herhjemme og i udlandet samt påvirket af den usikkerhed, som COVID-19 førte med sig. Antallet af lønmodtagere i industrien faldt således jævnt fra april til og med august med samlet godt 6.000 personer. Siden da har bedringen i verdenshandlen og den globale industriproduktion dog vendt billedet. Der har nu været fremgang i industribeskæftigelsen det seneste halve år, om end niveauet fortsat ligger knap 3.000 personer under niveauet fra før coronakrisen.

Beskæftigelsen i byggeriet blev kortvarigt påvirket under nedlukningen. Effekten var dog begrænset, hvilket afspejler, at boligmarkedet generelt ikke har været nævneværdigt ramt, *jf. kapitel 2*. Efter et fald på knap 1.400 personer i marts til maj 2020 er antallet af lønmodtagere i bygge- og anlægsbranchen steget stødt hver måned. I februar 2021 var der ca. 6.300 flere lønmodtagere end i februar 2020.

Tabel 3.1. Ændring i lønmodtagerbeskæftigelsen, udvalgte brancher og diverse perioder

	Februar - maj 2020	Maj - november 2020	Nov. 2020 - jan. 2021
	----- Personer -----		
Brancher, i alt	-75.697	53.723	-18.572
Hoteller & restauranter	-28.959	12.080	-14.391
Kultur og fritid	-11.331	7.224	-5.374
Rejsebureauer, rengøring mv.	-8.811	5.256	-232
Handel	-7.626	5.246	-1.081
Transport	-5.561	-1.046	-1.105
Industri	-4.054	-316	1.096
Bygge og anlæg	-1.360	4.696	2.147
Sundhed og socialvæsen	2.435	8.471	4.492

Anm.: Tallene i tabellen angiver den samlede ændring i lønmodtagerbeskæftigelsen i den respektive periode. Data er sæsonkorrigeret.

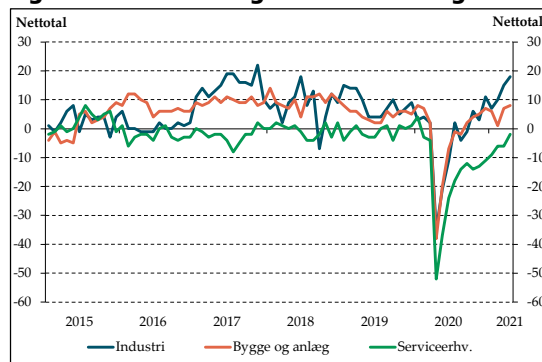
Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

**Genopretningen
på arbejdsmar-
kedet er i gang
igen**

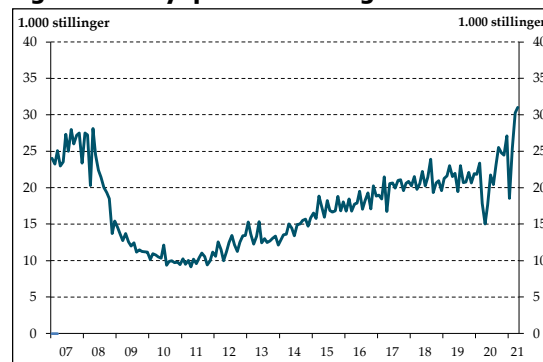
Efter et par måneder med nedlukning hen over årsskiftet, som satte bedringen på arbejdsmarkedet på pause i nogle måneder, er genopretningen i gang igen. Det ventes at tage til de kommende måneder. Det afspejles bl.a. i forventningerne til beskæftigelsen de næste tre måneder, som inden for både industrien og bygge- og anlægsbranchen peger på fremgang, mens der inden for serviceerhvervene under ét ventes omtrent stilstand i beskæftigelsen, jf. figur 3.3a.

Antallet af nyopslåede stillinger har udviklet sig i lighed med det øvrige arbejdsmarked under coronakrisen med kraftige fald i de to omgange med nedlukninger. I genopretningsfasen er der imidlertid igen blevet slået flere stillinger op. De seneste par måneder har antallet af månedlige nyopslåede stillinger på Jobnet tilmed været højere end før krisen, jf. figur 3.3b. Det peger også i retningen af stigende beskæftigelse de kommende måneder.

Figur 3.3a. Beskæftigelsesforventninger

Figur 3.3b. Nyopslåede stillinger

Anm.: Data i begge figurer er sæsonkorregeret (egen sæsonkorrektur af nyopslåede stillinger). Sidste observation er april 2021.

Kilde: Danmarks Statistik, www.jobindsats.dk og egne beregninger.

**Beskæftigelsen
tilbage på før-
kriseniveau
senere i år**

Således ventes beskæftigelsen at stige yderligere i takt med den gradvise genopretning. Samlet set skønnes beskæftigelsen at stige med 25.000 personer i år i forhold til sidste år samt med yderligere 23.000 personer i 2022 og 19.000 personer i 2023.

Beskæftigelsen skønnes at nå over niveauet fra før krisen i slutningen af i år. Dermed er der udsigt til, at der atter vil være over 3 mio. beskæftigede herhjemme, jf. figur 3.4a.

**Tæt på 60.000
flere private
beskæftigede
frem mod 2023**

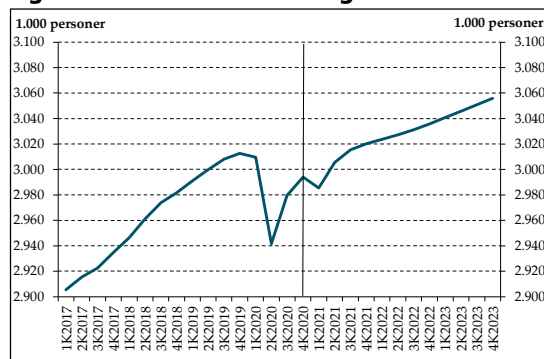
Den private beskæftigelse skønnes dog først tilbage på niveauet fra før coronakrisen i midten af 2022. Der er også betydelige brancheforskelle.

Beskæftigelsen i byggeriet har som nævnt kun kortvarigt været påvirket under denne krise, og her er der udsigt til moderat stigende beskæftigelse i alle prognoseår, *jf. figur 3.4b*. Det skal ses i lyset af fortsat fremgang på boligmarkedet – om end i lavere tempo – og politisk besluttede anlægsprojekter, *jf. kapitel 2*. Der ventes en fremgang i beskæftigelsen i byggeriet på samlet 9.000 personer frem til og med 2023.

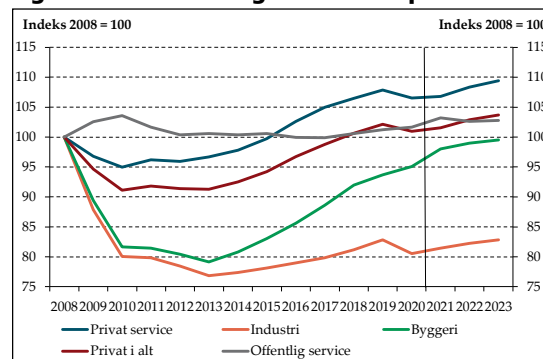
I industrien faldt beskæftigelsen med tæt på 9.000 personer sidste år, hvilket dog er et beskedent fald sammenlignet med situationen under finanskrisen. Den begyndende beskæftigelsesfremgang i industrien ventes at tage til i takt med genopretningen i ind- og udland, og i 2023 skønnes industribeskæftigelsen at være tilbage på 2019-niveauet.

Mange af de private tjenesteehverv har været meget udfordret under coronakrisen, og trods en delvis genopretning hen over sommeren 2020 faldt beskæftigelsen her under ét med 20.000 personer sidste år. Der er udsigt til, at mange job bliver genoprettet de kommende måneder i takt med genåbningen af samfundet. Tjenesteehvervene kom dog hårdt ud af 2020 og ind i 2021, og samtidig er flere af virksomhederne i serviceerhvervene fortsat ramt af restriktioner på den korte bane. Der ventes således en moderat stigning i beskæftigelsen i de private serviceerhverv i år på 4.000 personer. Senere på året og ind i 2022 er der til gengæld udsigt til, at fremgangen for alvor tager til, og beskæftigelsen i den private service-sektor skønnes således at stige med samlet 38.000 personer i 2022 og 2023.

Figur 3.4a. Samlet beskæftigelse

Figur 3.4b. Beskæftigelse fordelt på brancher

Anm.: Beskæftigelsen er opgjort i personer og er inkl. orlov. *Figur 3.4a.* er baseret på sæsonkorrigeret kvartalsdata, og tal for 1. kvartal 2021 og frem er FH's forventninger. *Figur 3.4b.* er baseret på årsdata, og tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Tilpasning i offentlig beskæftigelse efter sundhedskrisen

Der er udsigt til en stor fremgang i beskæftigelsen i den offentlige sektor i år på 13.000 personer. Det skal ses i lyset af løftet i det offentlige forbrug, *jf. kapitel 2*. Beskæftigelsen på sundhedsområdet øges ekstraordinært i øjeblikket som følge af de initiativer, der relaterer sig til at bekæmpe sundhedskrisen (herunder tests og vaccination mv.), og samtidig er beskæftigelsen inden for offentlig administration også øget i lyset af administration af kompensationsordningerne mv. Sidst på året og i 2022 er der udsigt til, at der sker en tilpasning efter sundhedskrisen, mens fx indhentning af efterslæb som følge af krisen trækker i den anden retning. Samlet set skønnes et fald i den offentlige beskæftigelse i 2022 på 5.000 personer efterfulgt af en lille stigning i 2023.

Lønkomensation***330.000 lønmodtagere omfattet af lønkomensation under coronakrisen***

Lønkompressionsordningen blev indført ved den første af de mange trepartsaftaler under coronakrisen i kølvandet på nedlukningen fra marts 2020. Både omfang og målgrupper for ordningen har ændret sig løbende siden da. Den generelle lønkompressionsordning blev i første omgang udfaset ved udgangen af august 2020 for at blive erstattet af en mere målrettet ordning. Da en ny nedlukning blev en realitet i december 2020, blev der lavet en ny trepartsaftale om at genindføre den generelle lønkompressionsordning. Det er siden blevet fulgt op af aftaler om forlængelse, således at den nuværende generelle ordning gælder til og med 30. juni 2021.

Samlet set har over 330.000 lønmodtagere i den private sektor været omfattet af lønkompressionsordningerne frem til nu, *jf. tabel 3.2*. Det svarer til omkring 17 pct. af de privatansatte lønmodtagere i 2019, og der er således tale om en vidtfavnende ordning.

Over 250.000 personer indgik i lønkompressionsordningen i foråret 2020, da det så værst ud, *jf. figur 3.5*. Antallet af lønmodtagere i ordningen aftog i den følgende periode. Ved den første udfasning af ordningen frem mod udgangen af august var der dog fortsat ca. 40.000 personer hjemsendt med lønkomensation.

Under nedlukningen over vinteren toppede det ugentlige antal hjemsendte på lønkomensation på omkring 100.000 personer (i

uge 2). I takt med den gradvise genåbning er antallet faldet igen og lå i de første uger af april 2021 omkring 25.000 personer.⁷

Det har hovedsageligt været de private servicebrancher, som har fyldt – målt i antal personer i ordningen. Det gælder især *Handel* samt *Hotel og restauration*, hvor hhv. tæt på hver tredje og hver femte lønkomпенserede person har været tilknyttet. Dertil har tjenesteerhvervene *Kultur og fritid* samt *Transport* fyldt en del i ordningen. Men også inden for industrien er der gjort brug af lønkomпensation, og godt hver tiende lønkomпенserede fra marts sidste år og frem til nu er kommet herfra.

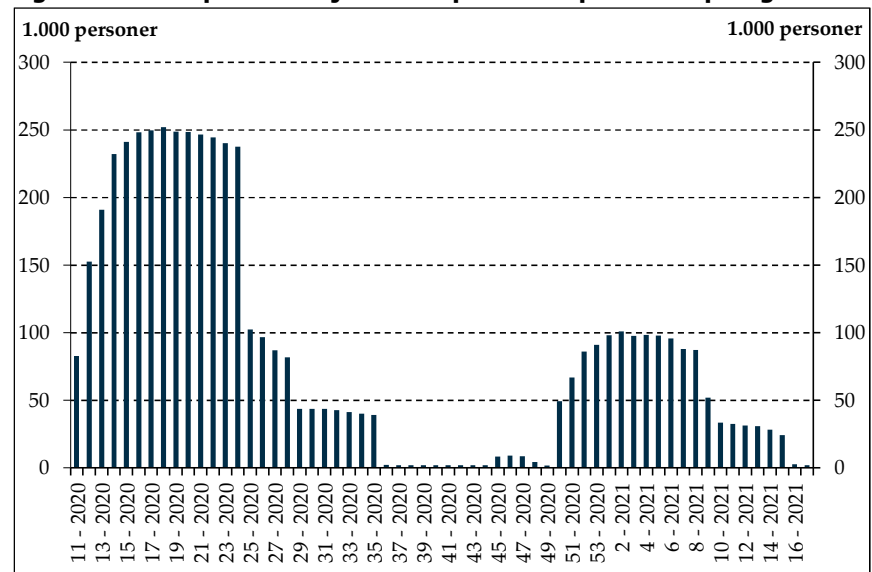
Tabel 3.2 Personer omfattet af lønkomпensation siden marts 2020, fordelt på brancher

	Personer	Andel af samlet
Handel	97.884	29,6
Hoteller og restauranter	64.485	19,5
Industri	39.110	11,8
Kultur og fritid	28.812	8,7
Transport	22.474	6,8
Rejsebureauer, rengøring og anden operationel service	17.833	5,4
Sundhed og socialvæsen	14.984	4,5
Andre serviceydelser mv.	12.173	3,7
Videnservice	11.877	3,6
Information og kommunikation	8.255	2,5
Bygge og anlæg	6.201	1,9
Ejendomshandel og udlejning	4.790	1,4
Undervisning	4.596	1,4
Finansiering og forsikring	1252	0,4
Landbrug, skovbrug og fiskeri	664	0,2
Vandforsyning og renovation	493	0,1
Offentlig administration, forsvar og politi	282	0,1
Råstofindvinding	168	0,1
Energiforsyning	42	0,0
I alt	331.227	100,0

Anm.: I tabellen angives antal godkendte ansøgninger i alt. Det er opgjort i unikke personer med status i uge 20, 2021.

Kilde: Erhvervsstyrelsen og egne beregninger.

⁷ Bemærk, at de seneste ugers tal for private lønmodtagere hjemsendt på midlertidig lønkomпensation givetvis er opgjort for lavt, idet der opgøres efter godkendte ansøgninger, og der dermed er en vis forsinkelse i registreringen.

Figur 3.5. Antal personer hjemsendt på lønkompensation pr. uge

Anm.: Tallene dækker over antallet af unikke personer, der er hjemsendt på midlertidig lønkompensation den pågældende uge med en godkendt ansøgning. Status pr. uge 20, 2021. Sidste observation medtaget i figuren er uge 17, 2021, svarende til udgangen af april. Bemærk, at tallene kan ændre sig bagudrettet – særligt de seneste uger – som følge af yderligere godkendelse af ansøgninger, eller hvis virksomheden indberetter senere, at vedkommende ikke var hjemsendt i den periode.

Kilde: Erhvervsstyrelsen.

3.2. Arbejdsløshed

54.000 flere ledige på få måneder i foråret

I takt med den lavere aktivitet og beskæftigelse steg ledigheden med tæt på 54.000 fuldtidspersoner fra februar til maj 2020, jf. figur 3.6. Dermed ramte antallet af ledige det højeste niveau siden foråret 2013.

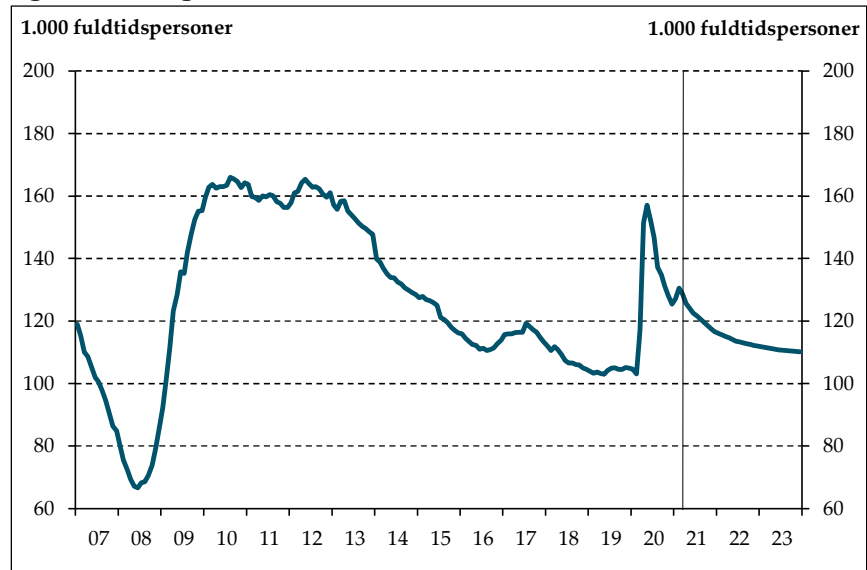
Men færre arbejdsløse i takt med genåbningen

I takt med genåbningen fra forsommeren faldt antallet af ledige imidlertid gradvist de følgende måneder og ved udgangen af året var der hentet knap 60 pct. af stigningen fra foråret. Samlet set steg bruttoledigheden med tæt på 30.000 fuldtidspersoner i 2020 sammenlignet med 2019 (årligt gennemsnit).

Som følge af nedlukningen hen over vinteren blev der igen lidt flere ledige i januar og februar 2021. Der er dog tale om en ganske moderat stigning sammenlignet med begyndelsen af coronapandemien, og ledigheden faldt allerede igen i marts.

Midlertidig lønkompensation har fastholdt lønmodtagere i ansættelsesforholdet

Trepartsaftalen om midlertidig lønkompensation har betydet, at faldet i aktiviteten som følge af coronakrisen ikke har ført til en så kraftig stigning i arbejdsløsheden, som man ellers kunne frygte. Da det så værst ud, var over 250.000 personer hjemsendt med lønkompensation, jf. afsnit 3.1. Disse personer blev fastholdt i ansættelsesforholdet og indgår dermed ikke i ledighedsstatistikken, men som beskæftigede.

Figur 3.6. Ledighed

Anm.: Bruttoledigheden er den registrerede arbejdsløshed (nettoledighed) tillagt aktiverede dagpengemodtagere og aktiverede jobparate kontanthjælpsmodtagere. Seneste observation er marts 2021. Den lodrette streg angiver overgang til prognose.

Kilde: Danmarks Statistik samt egne skøn.

Faldet i ledigheden fra juni 2020 skete samtidig med, at færre har benyttet sig af lønkompensationsordningen. Det tyder dermed på, at flere af de personer, der var hjemsendt på lønkompensation, kom tilbage i arbejde. Trepartsaftalen har således også stor betydning for genopretningen – både hen over sommeren sidste år og på nuværende tidspunkt. Mange virksomheder har kunne fastholde lønmodtagerne og dermed haft arbejdskraften til rådighed, når der igen er kommet og kommer mere gang i hjulene.

Trepart om midlertidig arbejdsfordeling

I august 2020 blev der desuden indgået en trepartsaftale om en ny midlertidig arbejdsfordelingsordning på det private arbejdsmarked med det formål at undgå afskedigelser. Ordningen blev forlænget i slutningen af november, så den gælder til udgangen af 2021.

Ordningen betyder, at medarbejdere – på de virksomheder, der vælger at anvende ordningen – kan deles om arbejdet. Medarbejdere vil arbejde mellem 50 og 80 pct. af tiden. Resten af arbejdstiden er de hjemsendt på dagpenge. Medarbejderne får fuld løn, når de arbejder, og forhøjet dagpengesats resten af tiden (svarende til ca. 120 pct. af den højeste dagpengesats).

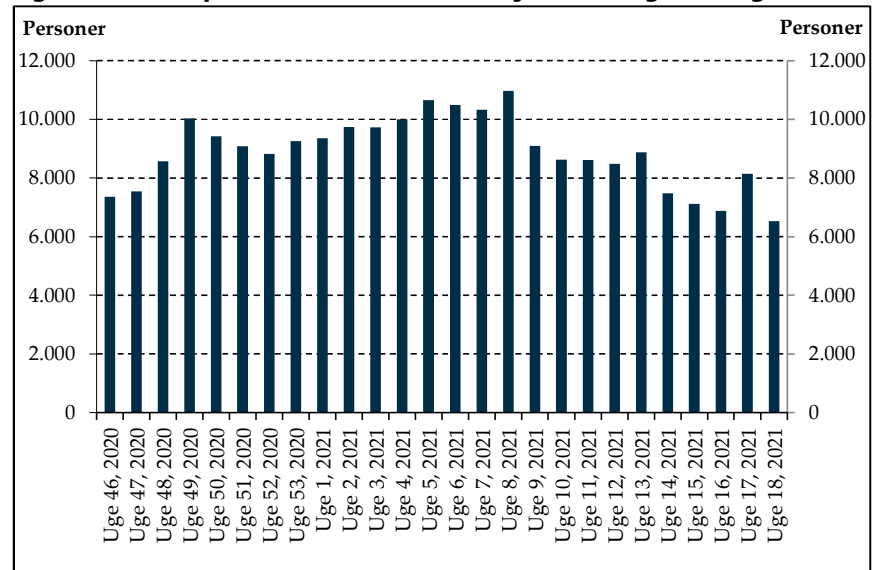
De personer, som er omfattet af den midlertidige ordning, registreres som ledige i hjemsendelsestiden, hvor de er på dagpenge.⁸ Men da man ikke skal være aktivt jobsøgende, mens man er på denne

⁸ Personer omfattet af midlertidig arbejdsfordeling bruger ikke af dagpengeretten. Det betyder, at hvis de senere bliver ledige, så har ledigheden i forbindelse med arbejdsfordelingen ikke talt med i det samlede dagpengeforbrug.

ordning, har Danmarks Statistik (i samråd med Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering, STAR), valgt at udelade samtlige personer på denne ordning fra bruttoledigheden.

Med status i uge 18, 2021 var der i alt ca. 6.500 personer, der var omfattet af midlertidig arbejdsfordeling, jf. figur 3.7. Det er et fald fra godt 10.000 personer, da anvendelsen af ordningen toppede i uge 4-8, 2021.

Figur 3.7. Antal personer omfattet af arbejdsfordelingsordningen

Anm.: I bestanden af personer omfattet af den midlertidige arbejdsfordelingsordning fordelt på uger er der taget højde for start- og sluttidspunktet i den periode, hvor de pågældende ansatte er omfattet af den midlertidige arbejdsfordelingsordning.

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering.

Antallet af tilmeldte ledige falder kraftig i øjeblikket

Siden den gradvise genåbning begyndte i marts 2021 er antallet af tilmeldte ledige faldet betydeligt, viser den daglige opgørelse fra Beskæftigelsesministeriet/STAR, jf. figur 3.8. Det samlede antal tilmeldte ledige er således faldet med over 35.000 personer siden slutningen af februar og frem til midten af marts. Denne statistik afviger fra den officielle statistik over bruttoledigheden, bl.a. fordi den opgøres i personer i stedet for fuldtidsledige og dertil ikke er korrigeret for sæsonudsving. En opgørelse over daglige nytilmeldte ledige, ligeledes fra STAR, viser imidlertid, at der er færre, der tilmelder sig ledighed nu sammenlignet med gennemsnittet for de seneste fem år. Det taler for, at bruttoledigheden også vil falde en del i disse måneder.

1.000 personer

1.000 personer

190
180
170
160
150
140
130
120
110
100

Uge 11, 2020
Uge 13, 2020
Uge 15, 2020
Uge 17, 2020
Uge 19, 2020
Uge 21, 2020
Uge 23, 2020
Uge 25, 2020
Uge 27, 2020
Uge 29, 2020
Uge 31, 2020
Uge 33, 2020
Uge 35, 2020
Uge 37, 2020
Uge 39, 2020
Uge 41, 2020
Uge 43, 2020
Uge 45, 2020
Uge 47, 2020
Uge 49, 2020
Uge 51, 2020
Uge 53, 2020
Uge 2, 2021
Uge 4, 2021
Uge 6, 2021
Uge 8, 2021
Uge 10, 2021
Uge 12, 2021
Uge 14, 2021
Uge 16, 2021
Uge 18, 2021

Kilde: Styrelsen for Arbejdsmarked og Rekruttering samt Danmarks Statistik.

I takt med den gradvise genopretning af økonomien og forventning om stigende beskæftigelse ventes ledigheden således at falde en del på kort sigt og jævnt igennem resten af prognoseperioden.

Bruttoledighedsprocenten forventes på den baggrund at falde fra 4,6 pct. i 2020 til i underkanten af 4 pct. i 2023, *if. figur 3.9.*

Year	Getting better (Pct.)	Getting worse (Pct.)
2007	3.6	2.6
2008	2.6	2.6
2009	4.8	4.8
2010	6.1	5.9
2011	5.9	5.9
2012	6.0	5.8
2013	5.8	5.8
2014	5.0	5.0
2015	4.5	4.5
2016	4.1	4.1
2017	4.2	4.2
2018	3.8	3.8
2019	3.7	3.7
2020	4.6	4.6
2021	4.5	4.5
2022	4.0	4.0
2022	3.8	3.8

Kilde: Danmarks Statistik samt egne beregninger og skøn.

Stigende langtidsledighed og flere ledige dimittender

Arbejdsløsheden ventes ikke at falde i samme tempo, som beskæftigelsen stiger. Det skyldes bl.a., at noget af den stigende beskæftigelse vurderes at blive dækket af en stigende arbejdsstyrke, *jf. afsnit 3.3*. Bruttoledighedsprocenten i især 2021 og 2022 påregnes således også fortsat at være lidt højere end i årene op til coronakrisen.

Da coronakrisen brød ud med en generelt svagere efterspørgsel efter arbejdskraft og deraf stigende ledighed til følge, begyndte langtidsledigheden også at stige. Noget af stigningen skal ses i lyset af, at beskæftigelsesindsatsen i en periode blev suspenderet, da samfundet og de offentlige arbejdspladser lukkede ned i marts 2020, herunder jobcentre og a-kasserne. Aktiveringstilbuddene blev mere eller mindre sat i bero, og de ledige skulle ikke leve op til kravet om at stå til rådighed for arbejdsmarkedet.⁹

Da samfundet gradvis genåbnede fra juni 2020, åbnede også store dele af beskæftigelsesindsatsen igen. Alligevel fortsatte langtidsledigheden med at stige, *jf. figur 3.10a*, selv om antallet af bruttoledige faldt med over 30.000 fuldtidspersoner fra maj til december. Hver måned det seneste år er der stadig flere ledige, som har været ledige i et år eller mere. Antallet af langtidsledige er i alt steget med over 16.000 fuldtidspersoner fra marts 2020 til marts 2021 og befinder sig på det højeste niveau siden slutningen af 2013. Aktuelt er mere end hver fjerde bruttoledig langtidsledig, mens det var tilfældet for ca. hver femte, inden coronakrisen brød ud.

Den stigende langtidsledighed er en bekymrende udvikling, da erfaringer viser, at det er sværere at komme tilbage i arbejde jo længere tid, man er ledig. Det er ofte personer med en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, som står bagerst i køen, når efterspørgslen efter arbejdskraft igen tager til i kølvandet af en krise.

Coronakrisen har desuden gjort det sværere for de nyuddannede at finde fodfæste på arbejdsmarkedet. Således er antallet af ledige dimittender også steget.¹⁰

Aktiveringsgraden faldt ikke overraskende markant, da beskæftigelsesindsatsen af et par omgange blev midlertidigt suspenderet, *jf. figur 3.10b*. Udviklingen under coronakrisen er kommet i forlæn-

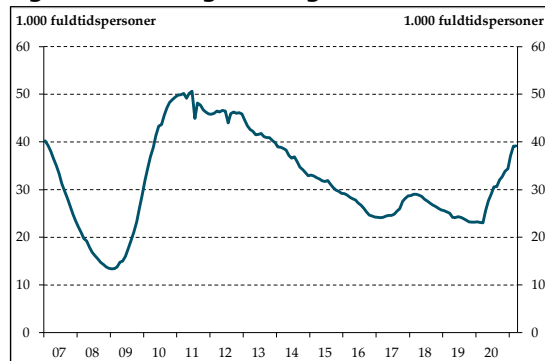
⁹ Som en del af de mange hjælpepakker blev det desuden besluttet at sætte de lediges dagpengeanciennitet på pause, således at ingen ville miste retten til dagpenge i en midlertidig periode frem til den 9. juni. Det blev senere forlænget til udgangen af august, hvorefter der er sket en tilpasning, der betyder, at de, som opbruger dagpengeretten frem til 1. november 2021, kan få den forlænget i to måneder.

¹⁰ Det viser blandt andre "Coronakrisen ramte nyuddannede hårdt på ledigheden", AE, maj 2021.

gelse af en periode, hvor aktiveringsgraden generelt var for nedadgående. Og trods en øget indsats i takt med genåbningen er det aktuelt kun omkring hver tiende bruttoledig, som er i aktivering. Der er dermed fortsat et stykke op til aktiveringsgraden i årene før coronakrisen.

Der er således behov for en øget indsats for at komme tilbage på et mere normalt niveau. FH har foreslået en række konkrete indsatser, som skal bidrage til at undgå, at den stigende langtidsledighed og dimittendledighed bider sig fast.¹¹

Figur 3.10a. Langtidsledighed

Figur 3.10b. Aktiveringsgrad

Anm.: Langtidsledigheden er opgjort i fuldtidspersoner og måles som antal bruttoledige personer, der har været ledige i minimum 80 pct. af tiden inden for de seneste 52 uger (af den valgte periode). Data er egen sæsonkorrektur. Aktiveringsgraden angiver andelen af de bruttoledige, der er aktiverede. Sidste observation i begge figurer er marts 2021.

Kilde: Jobindsats.dk, Danmarks Statistik og egne beregninger.

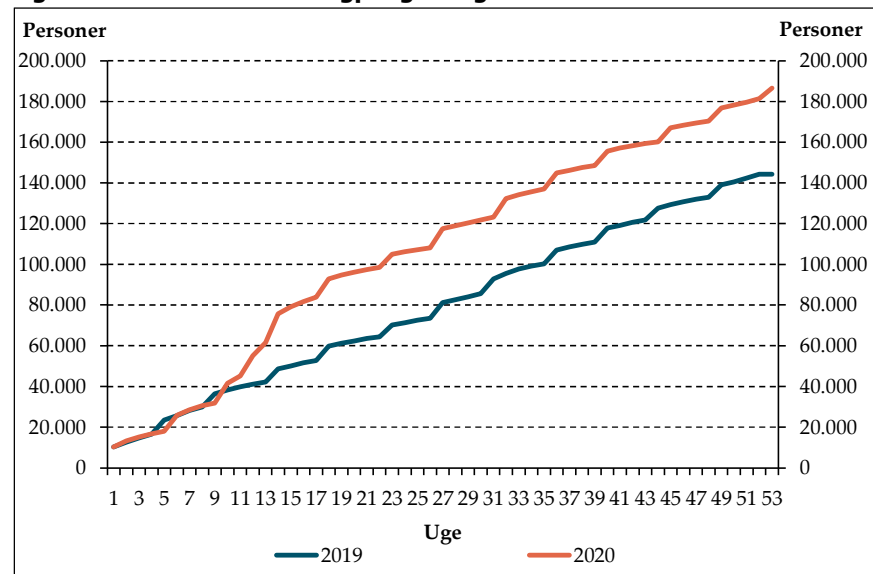
Dagpengeledighed under coronakrisen

Coronakrisen slog igennem på arbejdsmarkedet uden varsel og med meget hurtig virkning. Annonceringen af nedlukningen førte til, at antallet af overgange fra beskæftigelse til dagpenge accelererede ret hurtigt sammenlignet med året før, *jf. figur 3.11*.

Alene i perioden uge 9 (ultimo februar) til uge 14 (ultimo marts) havde ca. 44.000 personer oplevet at gå fra beskæftigelse til dagpenge. Ved udgangen af marts 2020 havde i alt godt 75.000 oplevet at gå fra beskæftigelse til dagpenge siden starten af 2020. Til sammenligning var tallet lidt under 50.000 personer året før.

Fra udgangen af april og resten af året voksede den akkumulerede tilgang fra beskæftigelse i nogenlunde samme tempo som året før.

¹¹ "Bedre hjælp til langtidsledige og dimittender – En bedre beskæftigelsesindsats til bekæmpelse af dimittendledighed og langtidsledighed i Danmark", FH, marts 2021.

Figur 3.11. Akkumuleret dagpengeledighed

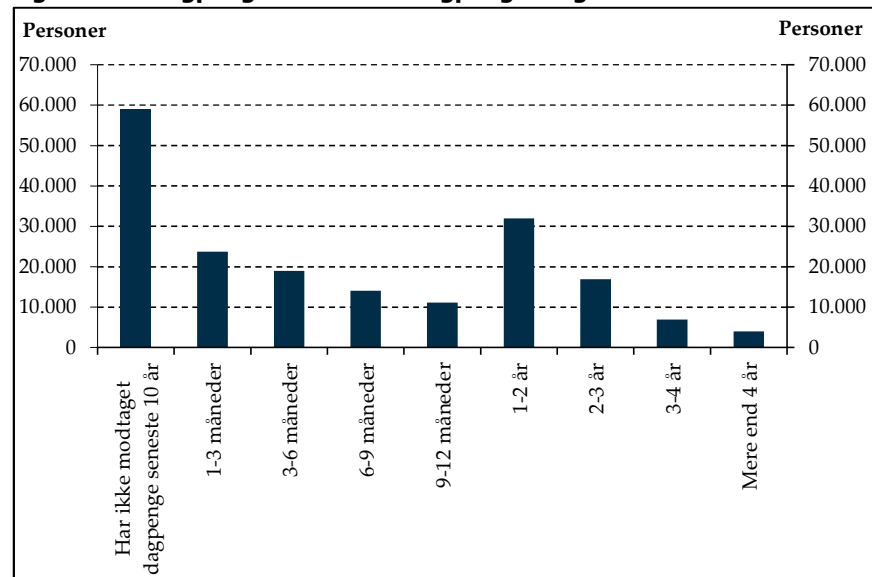
Anm.: Se boks 3.1 for metode. Opgørelsen tæller unikke personer, således at den samme person kun tæller med én gang.

Kilde: Danmarks Statistiks DREAM-register samt egne beregninger.

Tallene illustrerer for det første, at mange mennesker – uanset om der er pandemi eller ej – får brug for dagpengeforsikringen i løbet af et arbejdsår. Selv i 2019, hvor der var fremgang i den økonomiske aktivitet, oplevede i alt næsten 150.000 personer at gå fra beskæftigelse til dagpenge. I 2020 var det samlede antal ca. 187.000 personer.

Der er stor variation i den forudgående ledighedshistorik for de berørte. Når man ser på de personer, der gik fra beskæftigelse til ledighed i 2020, havde 59.000 personer – svarende til omkring hver tredje – ikke været på dagpenge i de forgangne 10 år¹², jf. figur 3.12.

¹² Nogle af disse personer har på opgørelsestidspunktet ikke været på arbejdsmarkedet i 10 år. Det gælder dog for over halvdelen af de 59.000 personer, at de havde været i beskæftigelse i mindst otte år.

Figur 3.12. Dagpengehistorik for dagpengeledige i 2020

Anm.: Se boks 3.1 for metode.

Kilde: Danmarks Statistiks DREAM-register samt egne beregninger.

To ud af tre af de berørte havde i de forgange ti år været på dagpenge i maksimalt 12 måneder, og 85 pct. havde været på dagpenge i maksimalt to år gennem de seneste ti år. Det er et billede på, at rigtig mange mennesker, der kommer ind i dagpengesystemet, har været vant til en tilværelse i beskæftigelse.

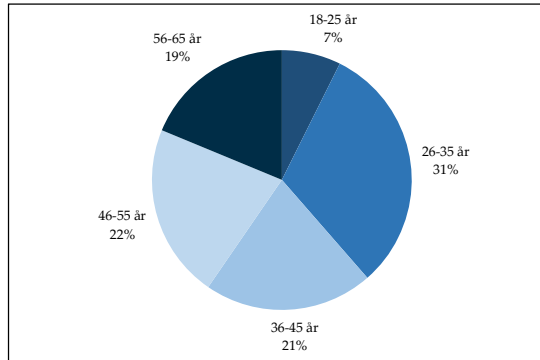
Boks 3.1. Undersøgelse af dagpengeledighed under coronakrisen

FH har undersøgt dagpengeledigheden under coronakrisen med fokus på personer i beskæftigelse, der har været i kontakt med dagpengesystemet. Undersøgelsen baserer sig på ugentlige observationer over beskæftigelsesstatus fra STAR's DREAM-register.

Personer bliver medtaget i optællingen, hvis de har påbegyndt et dagpengeforløb i hhv. 2019 og 2020. Påbegyndte forløb bliver sorteret fra, hvis vedkommende har været under uddannelse i perioden 24 uger forud for det påbegyndte forløb. Personer bliver kun talt med én gang, så hvis de har flere påbegyndte forløb, er det kun det første forløb, som bliver talt med.

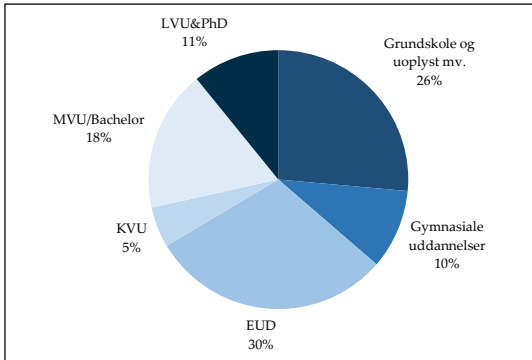
Zoomer man nærmere ind på baggrundskarakteristikken for de berørte personer, spænder det bredt på tværs af aldersgrupper og uddannelsesbaggrund.

Der er dog en ganske høj repræsentation af unge under 35 år, som udgør i alt næsten 40 pct. af de berørte, *jf. figur 3.13a*. Derudover er der relativt mange uaglærte (personer med gymnasial som højest fuldførte uddannelse). Denne gruppe udgjorde ca. 36 pct. af de berørte, *jf. figur 3.13b*. Ud af de 187.000 personer, der gik fra beskæftigelse til dagpenge, havde 30 pct. en faglært uddannelse.

Figur 3.13a. Dagpengeledige fordelt på alder

Anm.: Se boks 3.1 for metode.

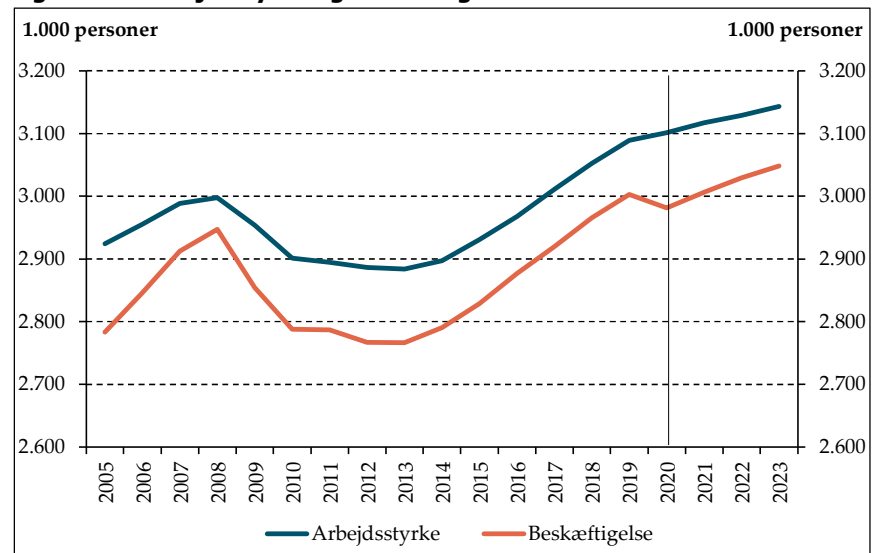
Kilde: Danmarks Statistiks DREAM-register samt egne beregninger.

Figur 3.13b. Dagpengeledige fordelt på uddannelse

3.3. Kapaciteten på det danske arbejdsmarked

Balanceret udvikling på arbejdsmarkedet før coronakrisen

Da coronakrisen ramte, var dansk økonomi stærk og uden væsentlige ubalancer. Det gjorde sig også gældende på arbejdsmarkedet. Selv om beskæftigelsen steg solidt i løbet af opsvinget og nåede historiske højder, var der tale om en balanceret udvikling uden massiv mangel på arbejdskraft. Det skyldes i høj grad, at arbejdsstyrken i samme periode også steg kraftigt, *jf. figur 3.14*. Den balancerede udvikling på arbejdsmarkedet har været med til at mildne de umiddelbare konsekvenser af coronakrisen.

Figur 3.14 Arbejdsstyrke og beskæftigelse

Anm.: Arbejdsstyrken beregnes som beskæftigelsen inkl. orlov tillagt nettoledige. Tal for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik (herunder ADAM) samt egne beregninger og skøn.

Flere ældre og unge i arbejdsstyrken

En stor del af den stigende arbejdsstyrke skyldes ikke mindst tilbagetrækningsreformen. Flere personer er nu aktive på arbejdsmarkedet i længere tid. Det vil øge arbejdsstyrken yderligere i de kommende år i takt med, at pensionsalderen gradvist bliver øget.

	Under opsvinget kom der også flere unge ind på arbejdsmarkedet samt flere udlændinge som følge af øget integration på arbejdsmarkedet og tilgang af arbejdskraft fra udlandet.
<i>Svagere grupper har kunnet få foden inden for på arbejdsmarkedet</i>	En del af den stigende arbejdsstyrke de seneste år skyldes imidlertid også, at bedringen på arbejdsmarkedet har givet mulighed for, at svagere grupper kunne få foden inden for på arbejdsmarkedet. Det gavner ikke kun den enkelte. Jo flere, der får en varig tilknytning til arbejdsmarkedet, jo større bliver beskæftigelsesmulighederne også for samfundet. Det har dermed betydning ud i fremtiden, når flere træder ind på arbejdsmarkedet. I kølvandet på coronakrisen, hvor flere igen blev ledige, og beskæftigelsesmulighederne har været mere begrænsede, er der dog igen en risiko for, at flere personer får en svagere tilknytning til arbejdsmarkedet, jf. afsnit 3.2. Det vil i så fald få betydning for økonomien på længere sigt.
<i>Arbejdsstyrken stiger fortsat</i>	Arbejdsstyrken stiger fortsat, om end tilbageslaget i dansk økonomi sidste år førte til en noget lavere fremgang end i de foregående år. Det skal bl.a. ses i lyset af, at fx studerende, der har mistet jobbet, ikke længere indgår i arbejdsstyrken, da de hverken er i beskæftigelse eller modtager dagpenge, men SU. Krisen kan også have gjort det mere attraktivt for fx unge ufaglærte, der har mistet jobbet, at begynde på en uddannelse. Samtidig vil det også trække ned i arbejdsstyrken, hvis udlændinge, der har mistet jobbet, fx har forladt landet. Samlet set har disse effekter dog ikke trukket voldsomt ned i arbejdsstyrken – hvilket også skal ses i lyset af, at beskæftigelsen "kun" faldt med knap 22.000 personer i 2020. Samtidig har den højere pensionsalder trukket i modsat retning. Arbejdsstyrken steg således med 12.000 personer sidste år mod gennemsnitligt 38.000 personer i årene 2015-2019. Som følge af konjunkturforbedringen ventes fortsat stigende arbejdsstyrke. Samtidig påregnes stadigt flere beskæftigede ældre. Der skønnes en stigning i arbejdsstyrken på 16.000 personer i 2021 og lidt mindre i 2022 og 2023.
<i>Ingen generelle rekrutteringsproblemer</i>	Den balancerede udvikling på arbejdsmarkedet, jf. ovenfor, havde også den positive indvirkning, at der under opsvinget frem mod coronakrisen ingen generelle rekrutteringsproblemer har været. Rekrutteringsundersøgelsen fra Styrelsen for Arbejdsmarked og

Rekruttering (STAR) viser, at den forgæves rekrutteringsrate (andelen af forgæves rekrutteringer i forhold til samtlige rekrutteringsforsøg) lå på 20 pct. i marts 2020.¹³ Det er væsentligt lavere end under finanskrisen, hvor der var dobbelt så mange forgæves rekrutteringer.

Da dansk økonomi og arbejdsmarkedet blev ramt af pandemien i foråret sidste år, blev rekrutteringsudfordringerne kortvarigt reduceret. Genopretningen siden da har dog neutraliseret dette, og i den seneste opgørelse fra marts 2021 lå den forgæves rekrutteringsrate igen omkring 20 pct. Det betyder, at langt hovedparten (fire ud af fem) af de virksomheder, der har haft behov for at rekruttere, har fået den arbejdskraft, de søgte.

Stor forskel på rekrutteringsudfordringer på tværs af områder

Der har dog de seneste mange år været betydelige forskelle på rekrutteringsudfordringerne på tværs af områder. Det gælder fortsat. Bygge- og anlægsbranchen er den hovedbranche i de private erhverv, der i løbet af opsvinget har haft de største rekrutteringsudfordringer. Da byggeriet har vist solid fremgang siden i sommer, så er det også stadig den hovedbranche i de private erhverv, hvor flest virksomheder melder om udfordringer med rekruttering.

Ifølge en undersøgelse fra Danmarks Statistik melder omkring hver fjerde virksomhed inden for byggeriet aktuelt om produktionsbegrænsninger som følge af mangel på arbejdskraft. Det er lidt højere end niveauet fra 2019, jf. figur 3.15a. Det er imidlertid lavere end i perioden op til finanskrisen. Tilsvarende er der også aktuelt omtrent lige så stor en andel, som melder om produktionsbegrænsninger som følge af mangel på efterspørgsel, som i 2019 – nemlig knap hver femte, jf. figur 3.15b. Således er der i bygge- og anlægsbranchen flere virksomheder, som aktuelt oplever produktionsbegrænsninger som følge af mangel på arbejdskraft end som følge af mangel på efterspørgsel.

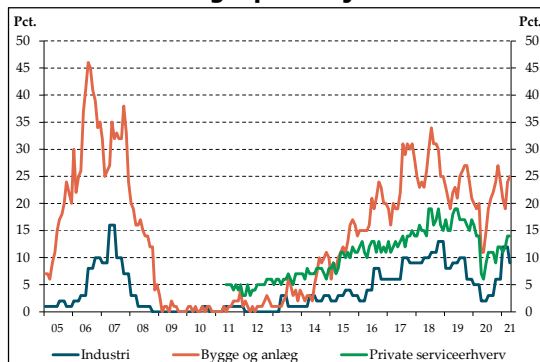
Det står væsentligt anderledes til i de private serviceerhverv. Her vurderer mere end hver tredje af de virksomheder, som oplever produktionsbegrænsninger, at det skyldes mangel på efterspørgsel. I 2019 var det godt hver fjerde. Dertil er andelen af virksomheder i serviceerhvervene, som oplever produktionsbegrænsninger

¹³ Opgøres ved seneste rullende halvårsperiode.

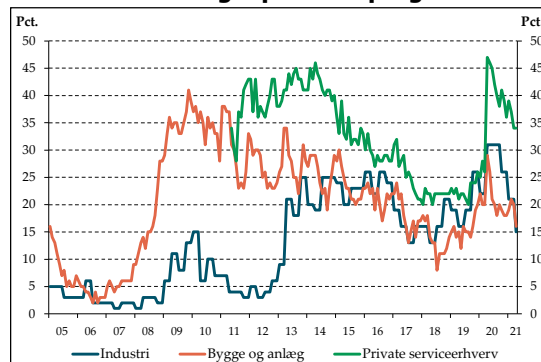
på grund af mangel på arbejdskraft, lavere nu end i 2019, selv om det er steget lidt siden foråret sidste år i takt med genopretningen.

Blandt industrivirksomhederne er der aktuelt lige så mange, der melder om produktionsbegrænsninger som følge af mangel på arbejdskraft, som i 2019. Det drejer sig om ca. hver tiende virksomhed. Fremgangen i den internationale efterspørgsel siden i sommer har medført, at der er i dag er væsentligt færre virksomheder (ca. 15 pct.), som melder om produktionsbegrænsninger som følge af mangel på efterspørgsel, end det var tilfældet i midten af 2020. Det er dog fortsat højere end andelen, der melder om produktionsbegrænsninger som følge af mangel på arbejdskraft.

Figur 3.15a. Produktionsbegrænsninger, mangel på arbejdskraft

Figur 3.15b. Produktionsbegrænsninger, mangel på efterspørgsel

Anm.: I figurerne vises andelen af adspurgte virksomheder i de tre private hovedbrancher, som vurderer, at der er produktionsbegrænsninger som følge af henholdsvis mangel på arbejdskraft og mangel på efterspørgsel. Data for industrien er kvartalsdata, og således er månedstallene ens i det enkelte kvartal. Data for servicebranchen eksisterer ikke før maj 2011. Data er ikke sæsonkorigeret, og sidste observation er april 2021.

Kilde: Danmarks Statistik.

Stigende efterspørgsel efter kvalificeret arbejdskraft

I takt med den ventede konjunkturforbedring forventes rekrutteringsudfordringerne herhjemme også at blive mere udtalt på visse områder. De seneste år har der været udfordringer med at skaffe tilstrækkeligt kvalificeret arbejdskraft på visse områder, herunder ikke mindst faglært arbejdskraft. Det ventes også at være tilfældet de kommende år. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd anslår, at der i 2030 vil mangle tæt på 100.000 faglærte på det danske arbejdsmarked.¹⁴

3.4. Løn og priser

Kun kortvarig opbremsning i lønudviklingen på DA-området

Indtil COVID-19 ramte Danmark, havde lønudviklingen på DA-området ligget stabilt omkring 2½ pct. i godt to år. Med 2. kvartal 2020 aftog lønudviklingen brat til 1,8 pct., men allerede i 2. halvår tiltog lønudviklingen og var i 4. kvartal 2020 2,4 pct. og dermed

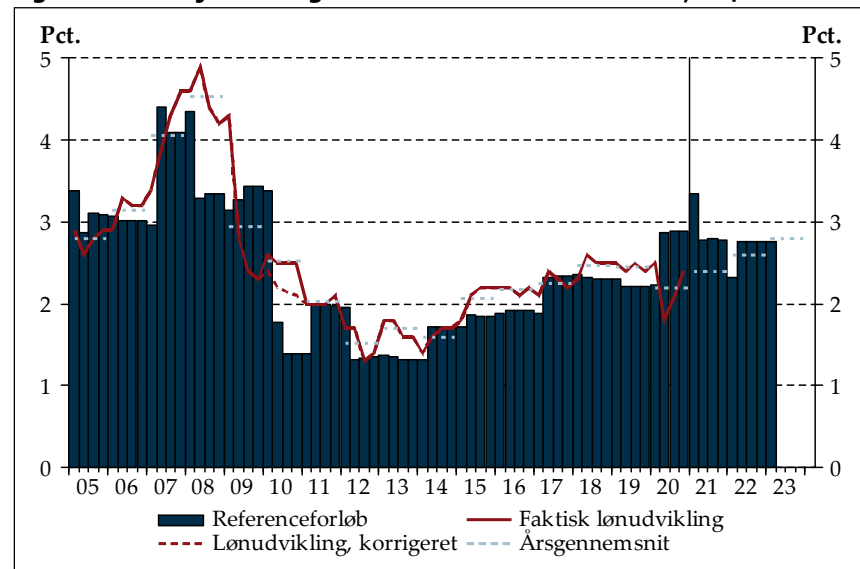
¹⁴ Kilde: "Danmark mangler 99.000 faglærte i 2030", Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, april 2021.

næsten tilbage på niveauet inden krisen. Den gennemsnitlige lønudvikling i 2020 blev 2,2 pct.

Den tiltagende lønudvikling i 2. halvår 2020 gik igen i alle tre hovederhverv – fremstilling, bygge og anlæg samt serviceprægede erhverv. Der var dog delbrancher, som fortsat så begrænset lønudvikling også gennem 2. halvår 2020. Det drejer sig bl.a. om hotel og restauration.

Trods den tiltagende profil lå lønudviklingen på DA-området stadig omkring ½ pct.-point under det aftalebaserede referenceforløb i 4. kvartal 2020, og konjunktursituationen indebar dermed fortsat negativ lønglidning, *jf. figur 3.16.*

Figur 3.16. Fortjeneste og aftalebaseret referenceforløb, FH/DA

Anm.: Den korrigerede lønudvikling tager højde for tekniske forhold, som øgede lønstigningstakten i 2010 med ca. ¼ pct.-point. Seneste observation for den faktiske lønudvikling er 4. kvartal 2020. Referenceforløbet er baseret på en forudsætning om fuldt relativt gennemslag fra stigninger i mindste- og normallønsatser til hele lønfordelingen. Årsgennemsnit for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.

Fortsat moderat lønudvikling i de kommende år

Også i år er der udsigt til en moderat men aftagende, negativ lønglidning, hvilket giver anledning til en samlet privat lønudvikling for året på 2,4 pct. De kommende år ventes forskellen mellem den faktiske og den aftalte lønudvikling gradvist at indsnævres i takt med, at konjunktursituationen normaliseres. Det giver anledning til en gradvist tiltagende lønudvikling på godt 2½ pct. i 2022 og godt 2¾ pct. i 2023. Forventningen om tiltagende lønstigninger afspejler dels den underliggende udvikling i overenskomstaftalerne og dels den gradvise styrkelse af dansk økonomi og beskæftigelse i løbet af de kommende år.

**Lønudvikling
i den offentlige
sektor**

I den offentlige sektor lå lønudviklingen¹⁵ samlet set på knap 2,7 pct. i 2020. Der skete en opbremsning fra 2,8 pct. til 2,2 pct. i årets sidste kvartal, hvilket især skyldes opbremsninger i den statslige og kommunale lønudvikling. Lønudviklingen for statsansatte lå gennemsnitligt på 1,9 pct. i 2020, mens den kommunale lønudvikling lå omkring 2,9 pct. Den regionale lønudvikling var gennemsnitligt lidt højere med 3,1 pct., hvilket bl.a. skyldes et bidrag fra øgede genebetalinger især i 2. kvartal som følge af COVID-19-beredskabet i sundhedsvæsenet.

I foråret 2021 har der været overenskomstforhandlinger for de offentligt ansatte. Både optakten og selve forhandlingerne har været præget af COVID-19-situationen, dels som følge af den ekstraordinært store usikkerhed, dels som følge af et øget pres på medarbejderne i en række omsorgsfunktioner – ikke mindst i sundhedsvæsenet – og dels som følge af den økonomiske opbremsning, herunder i den private lønudvikling.

Samlet set indebærer de offentlige forlig en lidt lavere økonomisk ramme i de kommende tre år, end det har været tilfældet i den seneste overenskomstperiode.

Normalt følger udviklingen i lønstigningerne i den offentlige sektor de aftalte lønstigninger fra overenskomstaftalerne ganske tæt – med let positive og relativt stabile reststigninger (dvs. afvigelser fra referenceforløbet). Profilen i de aftalte stigninger tyder på, at de offentlige lønstigninger bliver relativt moderate i år, men at de tiltager i overenskomstperiodens sidste to år, *jf. boks 3.2*. Alt inklusive er der udsigt til en gennemsnitlig lønudvikling på godt 2 pct. årligt over de tre år.

¹⁵ I henhold til Danmarks Statistiks standardberegnete lønindeks.

Boks 3.2. Resultater fra OK 2021

Overenskomstforhandlingerne på det offentlige område fandt sted i foråret 2021. Det centrale forlig for statsansatte blev indgået d. 6. februar 2021, mens det centrale forlig for kommunalt og regionalt ansatte fulgte hhv. d. 15. og 20. februar. Efterfølgende var forhandlinger for de enkelte organisationer.

Afstemningen om forligene var afsluttet d. 21. april, og alle centrale forlig blev godkendt. Enkelte organisationer i Sundhedskartellet overgik dog til forhandlinger i Forligsinstitutionen som følge af et nej ved urafstemningen. Den 18. maj fremsatte forligsmanden et mæglingsforslag for parterne, og resultatet af den nye afstemning foreligger d. 14. juni 2021.

Der er variation i forligene mellem delsektorerne.

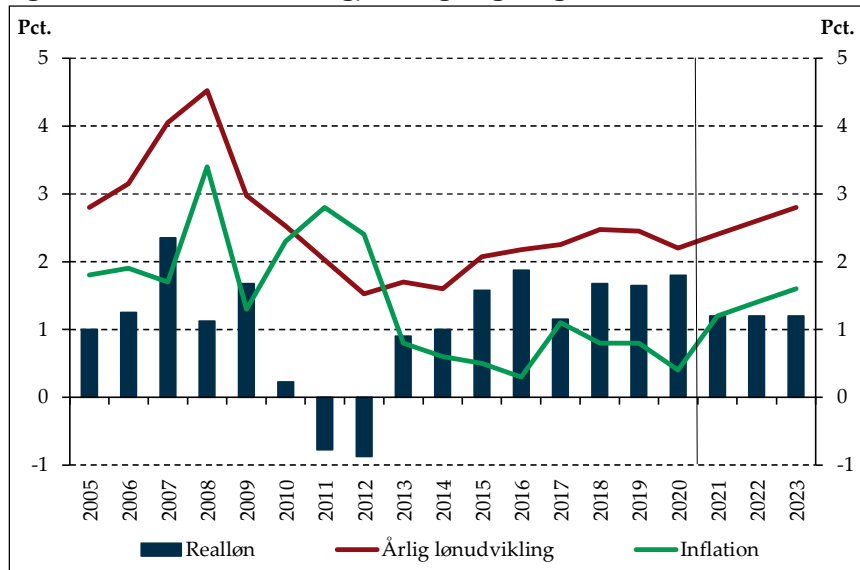
De vigtigste elementer i aftalerne:

- Den nye overenskomstperiode gælder fra 1. april 2021 og tre år frem.
- Reguleringsordningerne videreføres i uændret form.
- I staten udgør generelle lønstigninger 4,42 pct. over perioden. Dertil er afsat 0,2 pct. til puljer mv.
- I kommuner og regioner udgør de generelle lønstigninger 5,02 pct. over perioden, og dertil er der bl.a. afsat hhv. 0,50 pct. og 0,45 pct. til organisationsforhandlinger og omkring 0,15 hhv. 0,16 pct. til puljer mv.
- Forbedringer i forhold til sorgorlov for forældre, der mister børn under 18 år.
- Seniorbonus indføres på statens område.
- Nedsættelse af pensionskarens mv.
- Videreførelse af kompetencefonde og "fra ufaglært til faglært".

På de regionale og kommunale områder giver overenskomstfornyelserne anledning til aftalte lønstigninger på hhv. 1,3 og 1,8 pct. i overenskomstperiodens første år, til ca. 2,0 og 2,2 pct. i overenskomstperiodens andet år og til 1,9 pct. i overenskomstperiodens sidste år. På statens område er de tilsvarende stigninger 0,9 pct. i første år og 2,1 pct. i de to sidste år. Disse profiler for de aftalte lønstigninger kan ikke direkte sammenholdes med den økonomiske ramme. Der er således afløb fra den seneste overenskomstperiode, og afløb til den næste. Dertil kommer, at overenskomstparternes tekniske antagelser vedrørende de såkaldte reststigninger varierer fra 0,2 pct. pr. år i kommuner og regioner til 0,5 pct. pr. år i staten.

Inflationen har været begrænset i en længere årrække med prisstigningstakter under eller omkring 1 pct. Det har medvirket til en pæn reallønsudvikling på gennemsnitligt ca. 1,6 pct. siden 2015 trods relativt moderate lønstigninger i perioden. I 2020 var inflationen 0,4 pct. og ekstraordinært lav, hvilket betød en reallønsfremgang på 1,8 pct. på trods af opbremsningen i den nominelle lønudvikling, *jf. figur 3.17*. Inflationen er tiltaget let i starten af 2021, og den ventes at nå 1,2 pct. for året som helhed. Derefter ventes en gradvist tiltagende inflation til 1,4 og 1,6 pct. i 2022 og 2023.

Udsigt til fortsat reallønsfremgang Forventninger til løn- og prisudviklingen betyder, at der er udsigt til en reallønsfremgang på knap 1¼ pct. i alle tre prognoseår.

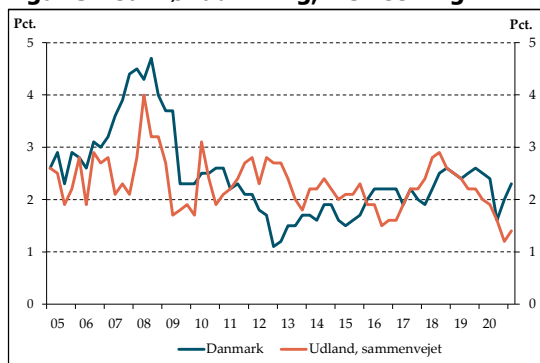
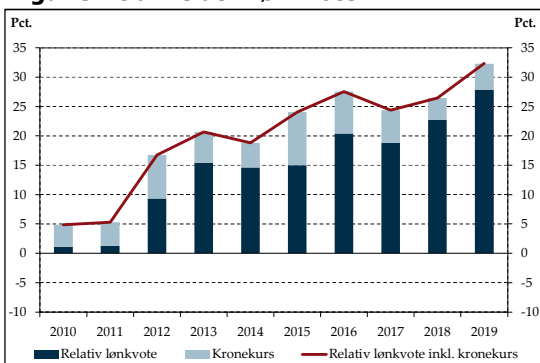
Figur 3.17. Reallønsudvikling, lønstigninger og inflation

Anm.: Inflationen angiver den årlige stigning i forbrugerprisindekset. Lønstigningerne er lønudviklingen på DA-området. Tallene for 2021-2023 er FH's forventninger.

Kilde: Danmarks Statistik, DA's KonjunkturStatistik samt egne beregninger og skøn.

Markant forbedring af lønkonkurrenceevnen de seneste ti år

Den danske lønkonkurrenceevne for industrien har forbedret sig betydeligt siden 2009. Det skyldes især en højere produktivtetsfremgang sammenlignet med udlandet. Samtidig var de danske lønstigninger lavere end udlandets fem år i træk fra 2011 til 2015, jf. figur 3.18a. Igennem de seneste år har den danske lønudvikling ligget over den udenlandske. I 2020 bremsede både de danske og de udenlandske lønninger op, men hvor den danske lønudvikling allerede i slutningen af 2020 var tilbage på det tidligere niveau, er den udenlandske lønudvikling fortsat beskeden.

Figur 3.18a. Lønudvikling, fremstilling**Figur 3.18b. Relativ lønvote**

Anm.: I figur 3.18a, er lønudviklingen for udlandet en sammenvæjning for Danmarks største samhandelslande. I figur 3.18b, vises den akkumulerede udvikling siden 2009, baseret på data for fremstillingsindustrien. Den relative lønvote er lønvotens udvikling for udlandet i forhold til udviklingen i Danmark, hvor der er korigeret for udviklingen i kronekursen. En stigning i den relative lønvote svarer til en forbedring af konkurrenceevnen.

Kilde: DA's Internationale Lønstatistik, Finansministeriet, Nationalbanken samt egne beregninger.

Et mål for lønkonkurrenceevnen er udviklingen i den relative lønkvote. Lønkvoten er et udtryk for lønnens andel af værdiskabelsen, der dermed også tager højde for bytteforholdsforbedringer.¹⁶ Den danske lønkvote for industrien er faldet væsentligt mere end udlandets de senere år. Dermed er den relative lønkvote steget kraftigt. Sammen med udviklingen i kronekursen svarer det over de seneste ti år til en forbedring af lønkonkurrenceevnen på mere end 30 pct., jf. figur 3.18b.

3.5. Produktivitet

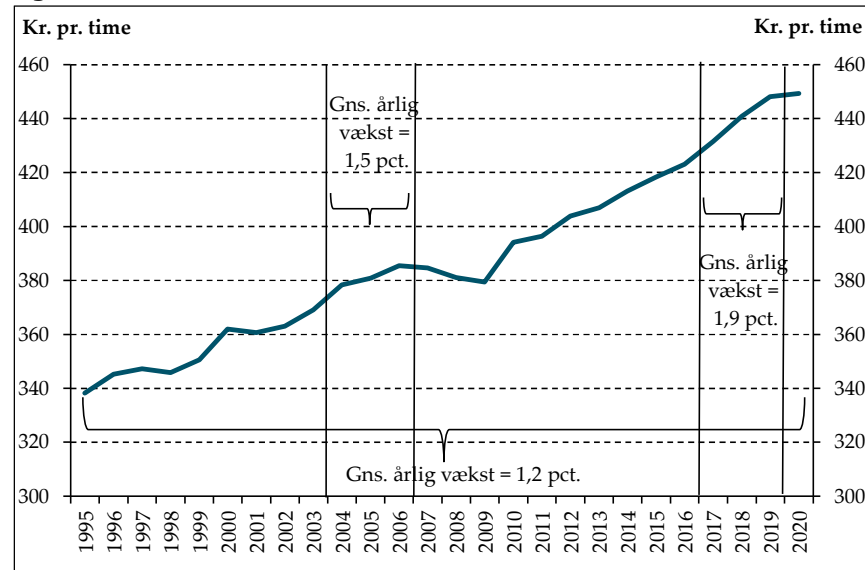
Produktivitetsvækst på knap 2 pct. under det seneste opsving Produktivitetsudviklingen (målt ved bruttoværditilvæksten pr. præsteret time) har i det seneste opsving været kraftigere end under opsvinget i 00'erne. Således lå den årlige produktivitetsfremgang på gennemsnitligt 1,9 pct. i 2017-2019 mod 1½ pct. i 2004-2006, jf. figur 3.19.

Svag produktivitetsfremgang i 2020 I 2020 aftog produktivitetsvæksten markant til ¼ pct. Det er ikke overraskende set i lyset af coronakrisen. Typisk ser man et midlertidigt fald i timeproduktiviteten i forbindelse med kriser, fx fordi virksomhederne i en periode grundet usikkerhed ikke afskediger medarbejdere i samme grad og tempo, som aktiviteten falder.

Under coronakrisen er der dog særlige omstændigheder forbundet med hjemsendelse og lønkomensation, som betyder, at der er betydelig usikkerhed tilknyttet opgørelsen af præsterede timer i den forbindelse, og dermed også produktivitetsudviklingen.

Produktivitetsvæksten tiltager til gengæld typisk kraftigt, når konjunkturbilledet lysner – alene som følge af, at aktiviteten stiger mere og hurtigere, end virksomhederne øger antallet af beskæftigede og antallet af arbejdstimer. Det skete fx i 2010, hvor produktiviteten steg med knap 4 pct. efter tre år med fald. Baseret på det forventes produktiviteten også at stige igen under den aktuelle genopretning.

¹⁶ Bytteforholdet angiver forskellen mellem prisudviklingen i henholdsvis eksporten og importen. Der har de seneste ti år været en bytteforholdsforbedring på 3-4 pct. inden for fremstillingsindustrien.

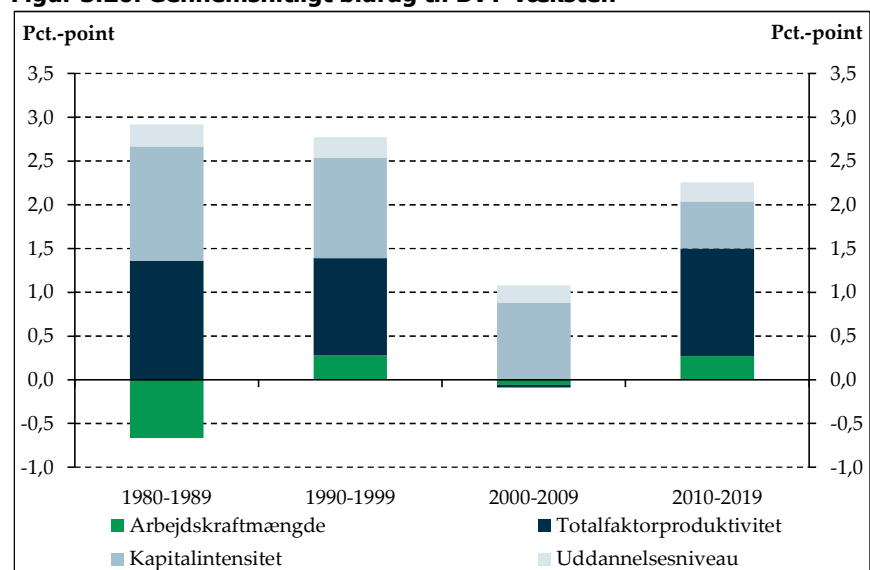
Figur 3.19. Produktivitet for hele økonomien

Anm.: Produktiviteten er her beregnet som bruttoværditilæksten i hele økonomien i faste, kædede værdier i forhold til samlede antal præsterede timer i hele økonomien.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Produktivitetsforbedringer er en vigtig drivkraft for vækst og velstand

Produktivitetsforbedringer har historisk set bidraget til en stor del af væksten i dansk økonomi. Produktivitsrelaterede faktorer omfatter kapitalintensitet (kapital, der indgår i produktionen, pr. arbejdstime), uddannelsesniveau samt den såkaldte totalfaktorproduktivitet. Totalfaktorproduktivitet er den del, der ikke kan forklares ved kapitalintensiteten eller uddannelsesniveauet. Det har gennem tiden været disse faktorer, der i høj grad har båret væksten i bruttoværditilæksten (BVT), mens arbejdsudbuddet enten har trukket ned i væksten eller bidraget meget lidt, jf. figur 3.20.

Figur 3.20. Gennemsnitligt bidrag til BVT-væksten

Anm.: Data er for den markedsræssige del af økonomien og viser de enkelte komponenters bidrag til bruttoværditilæksten.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

For at sikre at dansk økonomi kommer ud på den anden side af coronakrisen i stærk form, er det derfor vigtigt, også at have fokus på at fremme produktivitetsvæksten. Det omfatter altså blandt andet investeringer i uddannelse og investeringer i kapitalapparatet (bygninger, maskiner og udstyr). Dertil er det vigtigt at sikre innovation og høj kvalitet i arbejdet, herunder hvordan vi arbejder bedre, smartere og mere effektivitet, da det vil bidrage til at øge totalfaktorproduktiviteten.

Fagbevægelsens Hovedorganisation
Islands Brygge 32D
2300 København S
Tlf. 3524 6000
www.fho.dk
fh@fho.dk

FH's økonomiske prognose - maj 2021
ISBN: 978-87-93822-18-4